

Антонъ Борлаковъ

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ ЗА ПРОГРЕСИВНО ОБРАЗОВАНИЕ И ВЪЗПИТАНИЕ

Основателъ: Антонъ Борлаковъ († 10. I. 1937 г.)

ГОД. XVI.

КНИГА VI.

Урежда
РЕДАКЦИОНЕНЪ КОМИТЕТЪ

С О Ф И Я
Булевардъ „Фритъофъ Нансенъ“ № 23
1937—1938

СЪДЪРЖАНИЕ:

I. ОТЪ ТЕОРИЯТА ЗА ПРАКТИКАТА:

1. Проф. Адолфъ Мусманъ —
Училищата-градини въ рамките
на градското строителство	281	5. Дим. Грънчаровъ — Единъ отъ
водачите на югославянската пе-
дагогическа литература	298
2. Петъръ х. Сотировъ — За ста-
билитета	283	6. Димо Цонковъ — Освободете
учениците отъ обременителния
баластъ	301
3. П. Заимовъ — Учебниятъ про-
цесъ при откриване четивата	287	7. Ат. Чешмеджиевъ — Изъ прак-
тиката ми по ржчна работа	303
4. Д. Правдолюбовъ — Нѣколко-
часово гостуване на югославян-			

II. БЕЛЕТРИСТИКА:

1. Мико Кр. Цоцовъ — На моя
учителъ (стих.) | 308 | 2. Алекс. Спасовъ — Зловещата
стомна (разказъ) | 308 |
|--|-----|---|-----|

III. ИЗЪ ПРАКТИКАТА ЗА ПРАКТИКАТА:

1. К. Златаровъ — Чичо Снѣжко
Бѣлодрешко	311	3. Т. Стефановъ — Баба Марта —
Ржчици	319
2. Теню Андреевъ — Второто
българско царство—Освобожде-			

IV. ИЗЪ ЖИВОТА И УЧИЛИЩЕТО:

1. Методий Н. Мариновъ — Отво-
рено писмо — диплома ли или
самообразование	320	4. Д. Цонковъ — Помогнете му!	326
2. Дим. х. Ивановъ—Изъ кой пжтъ	321	5. Ив. Георгиевъ — Конкурсни учи-
телски изпити	327
3. П. Д. Тимневски — Отпускътъ
на учителите	323	6. Д. Правдолюбовъ — Какъ се
пишатъ и одобряватъ учебници	330

V. КНИЖОВЕНЪ ПРЕГЛЕДЪ:

1. Д. Правдолюбовъ — Методика
на обучението въ прогимназия-
та отъ П. Заимовъ | 340 | 2. Д. Правдолюбовъ — Правопи-
сень речникъ на бълг. книжо-
венъ езикъ отъ Ив. Славяновъ | 341 |
|---|-----|---|-----|

СЪТРУДНИЦИ

(по азбученъ редъ):

Атанасъ Чешмеджиевъ, А. Маневъ, Атанасъ Димевъ, Александъръ Спасовъ Планински, Александъръ Симитчиевъ, Анна Горанова, Анка Правдолюбова, Аспарухъ Крайчевъ, Андрея Гюдулевъ, Ан. Атанасова, Ал. Земний, Вожилъ Върбановъ, Борисъ Драндаровъ, Борисъ Тричковъ, Весела Витанова, Василь Шарковъ, Виолино Примо, Григоръ Пенчевъ, Генчо Пирьовъ, Георги Димитровъ, Д-ръ Петко Цоневъ, Д-ръ Младенъ Николовъ, Д-ръ Зоя Ставрева, Д. Правдолюбовъ, Д. Цвѣтковъ, Д-ръ Ботю Шановъ, Д-ръ С. Доневъ, Дим. Лазовъ, Дим. Тасковъ, Дечко Симеоновъ, Димо Цонковъ, Деша Райнова, Дим. Николовъ, Иванъ Н. Ивановъ, Ив. Н. Булевъ, Ив. Мариновъ, Ив. попъ Андреевъ, Ив. Никитовъ, Иванъ П. Василевъ, Иванъ Русевъ, Иванъ Петковъ, Иванъ Георгиевъ, Иванъ Радославовъ, Иосифъ Ковачевъ, Кирилъ Пантелеевъ, Кателия Поповъ, Калчо Х. Миневъ, Константинъ Н. Петкановъ, М. Камбурова, Мара Ив. Войчева, Методий Н. Мариновъ, Мара П. Михайлова, Михаилъ Д. Николовъ, Милка Периклиева, Маринка Попова, Никола Станевъ, Николай Райновъ, П. Д. Тимневски, Николай Вълевъ, Никола Николовъ, Никола Никитовъ, Никола Блажовъ, Недѣлчо Беневъ, Първанъ Заимовъ, Пеша В. Логинова, Петъръ Х. Сстировъ, Петъръ Лаковъ, Петъръ Стояновъ, Пеню Михайловъ, П. А. Бумовъ, проф. Христо Димитровъ, Райна Голѣманова, Райна Шарова, С. Ф. Карлеонъ, Ст. Димитровъ, Слави Стефановъ, Ст. Сталевъ, Ст. Шоповъ, Тодоръ Димитровъ Лозински, Теню Андреевъ, Т. К. Шейретовъ, Трайко Симеоновъ, Христо Николовъ, Хр. Петевъ, Хр. К. Мичевъ, Хр. Златинчевъ, Цвѣтко Петковъ, Цвѣтанъ Стояновъ и др.

*Всѣки учителъ, който може да бжде полезенъ съ своето перо на ко-
легите си и на родното ни школо, може да стане нашъ сътрудникъ.*

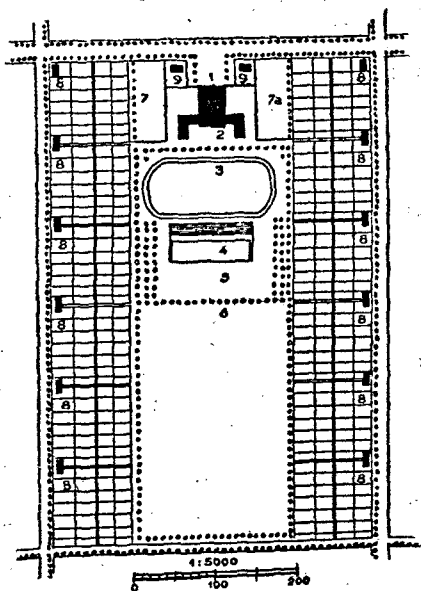
ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ ЗА ПРОГРЕСИВНО ОБРАЗОВАНИЕ И ВЪЗПИТАНИЕ
СПИСАНИЕТО СЕ УРЕЖДА ОТЪ РЕДАКЦИОНЕНЪ КОМИТЕТЪ

Проф. Ядолфъ Мусманъ,¹⁾
инженеръ-строителъ отъ гр. Дрезденъ.

Училищата—градини въ рамките на градското строителство.

За повече слънце и въздухъ въ всички по-големи и благоустроени градове се желае предъ всѣки домъ да има и малка градинка. Наредъ съ това желание съществува и друго — въ всѣки населенъ пунктъ да има и достатъчно училища-градини за санаториаленъ отдихъ на малкитѣ. Градътъ Лайпцигъ държи първенство въ това отношение. Въ построенитѣ отъ градската управа училища-градини презъ лѣтната ваканция тамъ прекарватъ по 5 седмици на слънце и чистъ въздухъ всички слабостѣлесни ученици, които по една или друга причина не сж могли да заминатъ по планинскитѣ и морскитѣ лѣтовища. Успѣхътъ е поразителенъ. Лѣкарскитѣ отзиви говорятъ, че сега вече въ Лайпцигъ, пъкъ и въ други градове, кждето сж уредени такива училища-градини, не съществува тѣлесна слабостъ между ученицитѣ, нито изкривени гръбнаци и бледи физиономии. Въ сжщия духъ е и отзивътъ на ректора Прасеръ за опитното му училище въ Дармшадтъ. Това училище трѣбвало да отстъпи за болница своята училище-градина, която се намирала край града. Ректорътъ спасилъ своето дѣло, като възразилъ,

Фиг. 1.

¹⁾ На сжщия е възложено да приготви плана за благоустройството и на столицата.

че и безъ това училището-градина е болница, защото служи за санаториумъ на нѣколко хиляди деца. Ползата отъ тия училища-градини е далече по-голѣма отъ съществуващитѣ днесъ лѣтoviща, защото презъ първитѣ преминаватъ почти всички слабo-тѣлесни деца, а презъ вторитѣ — само една малка частъ. Преимущество е и това положение, че децата отъ училището-градина всѣка вечеръ сж у дома си, подъ надзора на родителитѣ си, при свикната обстановка, при позната другарска срѣда. Децата не тжгуватъ нито за родителитѣ си, нито за другаритѣ си.

Въ днешно време общепризната ценностъ сж училищата-градини: Тѣ не само каратъ да крепне тѣлото, но възбуждатъ интересъ и къмъ природата и обработване на почвата, т. е. иматъ не само здравно и възпитателно значение, но и стопанско, защото съдействуватъ за подобрене храната на населението. Инженеръ-строителитѣ трѣбва да подпомогнатъ тази инициатива на педагозитѣ и училищнитѣ лѣкари. Любовта къмъ градинарството трѣбва да се култивира въ училището. Младитѣ поколения трѣбва да бждатъ подготвени за съдействието при прокарване на новитѣ градоустройствени планове, при които ние, инженеръ-строителитѣ, се стремимъ всѣки домъ да бжде снабденъ съ малка градинка. Не бива повече да се повтаря това, което азъ лично преживѣхъ като инженеръ-строителъ на гр. Дрезденъ въ предвоенното време. Въ чертата на града бѣха построени много малки кжщички за по едно семейство, като предъ всѣка една бѣ предвидено дворно мѣсто и за малка градинка. Тия дворни мѣста не бѣха използвани, защото нито едно семейство нѣмаше абсолютно никакво понятие отъ градинарство.

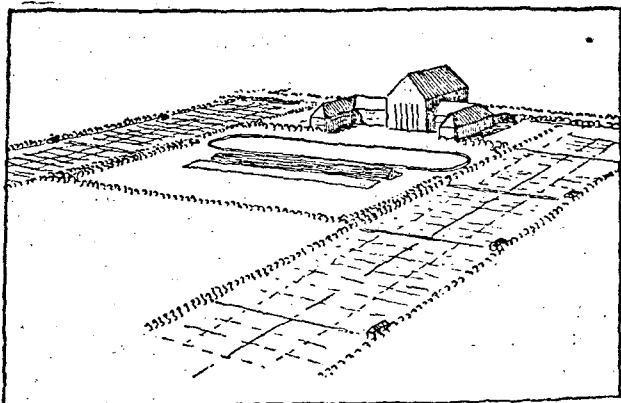
Отъ строителна гледна точка движението въ полза на училищата-градини се дѣли на две групи. Едната отъ тѣхъ иска създаване градини въ самитѣ училища. Другата пъкъ иска създаване училища-градини на свободни площади, вжтре въ строителната частъ на населеното мѣсто или вънъ отъ нея на специално предназначено мѣсто въ залесения му поясъ. Въ втория случай градинитѣ за деца и спортнитѣ площадки сж обединени.

За да се организиратъ училищата-градини и въ стопанско отношение, въ едно огнище трѣбва да се обединятъ 10—12 училища: основни, професионални и гимназиални. Опитътъ въ Лайпцигъ ни подсказва, че за едно такова училищно-градинско огнище ще трѣбватъ до 150,000 кв. метри. Това е за голѣмитѣ градове. Въ малкитѣ селища, понеже се обединяватъ само нѣколко училища съ малкъ брой ученици, площта за тия огнища ще е естествено по-малка.

Рисунки 1 и 2 ни даватъ схематическия планъ на подобни училищно-градински огнища. По срѣдната ось сж разположени: кжпалнята (1); училищно-градинско здание, въ което децата се занимаватъ презъ лошо време, а презъ лѣтото — за спални на колониститѣ (2); спортна площадка (3); откритъ басейнъ за плаване (4); въздушна и слънчева баня (5) и голѣма площадка за игра. Около тѣхъ сж групирани показателната градина и разсадника (7 и 7-а), а по-нататкъ — лехитѣ на ученицитѣ (8) и квартиритѣ на учителитѣ.

Най-добре е училищно-градинският огнища да бждат въ строителната частъ на града. Инженеръ-строителитъ на град-скитъ планове въ голъмитъ градове сж длъжни да предвидятъ това. Училищно-градинскиятъ огнища въ много отъ нѣмскитъ гра-дове сж обикновено въ периферията. Далечината е отрицателна страна. Проф. Янсенъ, главниятъ инженеръ-строителъ на Берлинъ,

ни препоръчва училищно-гра-динскиятъ огни-ща да бждатъ при самитъ учи-лища. При но-витъ постройки на общо двор-но мѣсто и гра-дина да бждатъ построени гру-па училища: ос-новно, профе-сионално и гим-назия. Съедина-ването на учи-телскитъ квар-тири съ училищнитъ градини се предпочита, защото учителътъ може да работи и вънъ отъ училищнитъ часове, и по тоя начинъ училищната градина може да стане не само естетично, но и сто-пански полезна.

Фиг. 2.

За осъществяване на гореизложенитъ ми мисли, т. е. всѣко училище да разполага съ площадки за игри, спортни занятия и градина, изисква да се предвиждатъ въ населенитъ мѣста повече свободни мѣста. Независимо, че тѣ ще подействуватъ възпита-телно върху младитъ поколения, но тѣ сж отъ значение и въ здравно отношение за цѣлото население.

За осъществяване на гореизложенитъ ми мисли, т. е. всѣко училище да разполага съ площадки за игри, спортни занятия и градина, изисква да се предвиждатъ въ населенитъ мѣста повече свободни мѣста. Независимо, че тѣ ще подействуватъ възпита-телно върху младитъ поколения, но тѣ сж отъ значение и въ здравно отношение за цѣлото население.

Тамъ, гдето училищата сж съ малки дворове, неминуемо трѣбва да се разширятъ. Искаме ли здраво поколение, безъ училищно-градинскиятъ огнища това не може да стане. Тѣ трѣбва съ законъ да бждатъ защитени.

П. х. Сотировъ,

прог. учителъ въ Ихтиманъ.

За стабилитета.

Като се гони и преследва учителътъ едновременно се питиска и детето. Сждбата на младото поколение е въ ржцетъ на непосредственитъ работници въ училището. Има голѣмо значение за развитието на детето: дали учителътъ е спокоенъ и съ любовъ работи, или се движи като автоматъ подъ ударитъ на несигурността и озлоблението. Ако възпитателътъ е измъченъ, неспокоенъ и униженъ, то съ своя духъ, по силата на закона на взаимодействието

заразява момчетата и момичетата. Зависимото и лошо положение на учителя прониква въ образователната и възпитателна сръда и буди у децата низости и подлостъ.

Стабилитетът на учителя е жизненъ общественъ въпросъ. Ако се заздравя положението на учителя въ училището, това ще е една благодатъ за децата. А правилно ли се развиватъ децата, розово ще е и бждещето на България.

• Макаръ напоследъкъ да се полагатъ грижи за стабилизирането на учителството, но все пакъ има още много положения, които косвено носятъ безпокойство и несигурностъ. Това сж: числото на ученицитъ въ училищата, наредбата за уволнение и съкращение на учителитъ и отношението на инспектора къмъ работата на учителя.

1. Числото на ученицитъ въ паралелка.

Една малка промѣна въ броя на ученицитъ може да хвърли въ тревога учителството. А тази промѣна може да е резултатъ на преминаването или оставането на ученицитъ въ класоветъ, или пъкъ да е следствие на намаление на раждаемостта. Може да се случи така: една година ученицитъ въ втори класъ да сж 112, а на другата година числото имъ да се намали съ три. Възъ основание на това намаление веднага ще последва съкращение на персонала. Положението още повече се влошава, като вземемъ подъ внимание и постепенното намаление на раждаемостта у насъ. Тѣзи именно несигурни външни условия и промѣнливата величина на ученицитъ въ класоветъ стоятъ като демоклиевъ мечъ надъ учителя и спъватъ училищната работа. Когато има несигурностъ, може ли да има спокойствие!

Има единъ изходъ отъ това положение: да се опредѣлятъ две норми за числото на децата въ класоветъ — едната за увеличение на паралелкитъ, а другата за съкращение на персонала. Разликата въ тѣзи норми трѣбва да е голѣма. Ако се иска 40 ученици за увеличение на паралелка, то, когато ще има по-малко ученици въ училището, да е въ сила другата норма за съкращение — 30. А създадатъ ли се две норми, учителството ще е спокойно, защото ще знае, че макаръ и броятъ на децата малко да спадне, пакъ паралелкитъ ще се запазятъ. Тѣзи норми да сж въ сила, докато се стабилизира раждаемостта у насъ.

2. Наредбата за съкращение на персонала.

Ако съкращението ставаше справедливо, пакъ можеше да се пази известно спокойствие въ училището. Сега е изключена възможността да има миръ между учителитъ. А защо? — Виновенъ е инспекторътъ. Мнозина отъ нашитъ близки началници умѣло използватъ сегашната наредба за назначение и съкращение на персонала, за да си наредатъ учителитъ така, както имъ е угодно. Има инспектори, които знаятъ предварително, къде може да стане съкращение на персонала следъ 1—2—3 години, и въ зависимостъ отъ това, поставятъ и успѣха на учителя. Желаятъ ли нѣкой учителъ да остане безъ мѣсто, или да се скита

немиль-недрагъ по всички краища въ България, поставя му се тройка. Колко тройки стават на петорки и петорки на тройки!

Сегашната наредба за назначението и съкращението на учителитъ премного увеличи значанието на инспектора. Каква благодат щеше да е, ако това се използваше за доброто на учебното дѣло! А ако вземемъ предъ видъ моралния обликъ на много училищни инспектори, може да си представимъ всичкия ужасъ, който напоследъкъ изживѣва нашето учителство!

Всичкитѣ злини, които дава наредбата за назначение и съкращение на персонала, се дължатъ на погрѣшната база за оценка на учителя. Сега се поставятъ три оценки: за образователната работа, възпитателнитѣ постижения и обществената дейностъ на учителя. Да се разкъсва ежедневната работа на три дѣла, е едно голѣмо недомислие. Дейността на учителя въвъ и вънъ отъ училището протича цѣлостно и цѣлостно трѣбва да се оцени. Нѣщо повече: оценката съ бележки трѣбва да се изостави. Стига сме си служили съ неестествени и недействителни бележки. Мисля, че работата на учителя заслужава по-голѣмо уважение. Бележка „добъръ“ е дума безъ съдържание. Въ рубриката „много добъръ“ стоятъ и добритѣ учители и много посрѣдствени работници. Липсва справедливостъ, защото оценката не е реална. Може ли само въ основа на една лекция да се постави една действителна бележка!

Какво се разбира подъ думата—възпитание? Може ли да отдѣлиме възпитанието отъ образованието? На коя база е необходимо да застане инспекторътъ, когато ще постави оценката „възпитание“. Това сж въпроси още тъмни и неизяснени у насъ. Има курйзони случаи: алкохолици учители, които времето си прекарватъ само въ игра на карти, гуляи и клюки, иматъ добъръ“ или „много добъръ“ по възпитание!

Ако анализираме искането за оценяване на обществената дейностъ на учителя, натъкваме се на още по-голѣми абсурдности. Отъ самопроизволната дейностъ сега вече работата на учителя се превърна въ едно насилствено изпълнение на общественитѣ задължения. А липсва ли спонтанностъ, опошлява се работата и се получаватъ отрицателни резултати. И понеже сега се пишатъ бележки за четени реферати, умишлено се стѣва работата на призиванитѣ въ това направление. Ние умишлено отхранваме завистъ и озлобление въ учителитѣ, пъкъ следъ това се чудимъ, защо между тѣхъ нѣма колегиалностъ. Всѣка една оценка за обществената дейностъ на учителя носи само низостъ и унижения и трѣбва да се изостави. Възпитатели, у които гори вѣчниятъ огънь и сж напоени съ прометеевъ духъ, работятъ и безъ бележки и награди.

Интересно е да се види, какъ нѣкои инспектори събиратъ сведения за обществената дейностъ на учителя. Единъ инспекторъ се представилъ предъ селянитѣ като яйчаръ, другъ — ужъ събира бакъръ и вехтории, трети — влиза въ кръчмата и тамъ повежда принудителенъ разговоръ за учителя и пр.

Вмѣсто писане на бележки, ние смѣтаме, че трѣбва да се въведатъ индивидуални книжки, гдето трѣбва да се опишатъ разнообразнитѣ заложби и постижения на учителя. Попълването на

индивидуалната книжка е необходимо да стане следъ едно систематично и научно проучване на цѣлокупната дейность на учителя въ класъ и вънъ отъ училището. Една такъва „вѣрна“ индивидуална книжка може отлично да послужи при назначението или съкращението на учителнтѣ.

Стоенето на инспектора въ комисията за назначение и уволнение на учителитѣ е неоправдано. Сегашнитѣ комисии трѣбва основно да се преустроятъ: въ тѣхъ трѣбва да има само представители на родителитѣ и учителитѣ. Родителитѣ сж прѣко заинтересовани за състоянието на училищата и тѣмъ трѣбва да се повѣри сждбата на учителитѣ. Човѣшко е, бащата да има думата при подреждането на персонала. Като се организира добре бждешето училищно настоятелство въ горния съставъ, то ще може достойно да изпълни своята задача.

3. Назначението на инспектора.

Стабилитетътъ е въ тѣсна зависимостъ отъ отношението, което има инспекторътъ къмъ работата на учителя. Гдето инспекторътъ е разбранъ и влиза въ положение на учителя, тамъ има миръ, напредѣкъ и строителство. А инспекторътъ трѣбва да се отнася съ любовъ къмъ учителя, защото това изисква самото естество на училищната работа. Безъ едно поощрение на училищната работа, едва ли учителътъ може да се прояви като творецъ. Само любовта на инспектора е въ сила да импулсира учителя къмъ усиленни занимания въ училището. Човѣщината на инспектора представлява една грамадна сила за самообразование на учителя.

Личността на инспектора трѣбва да бжде една здрава броня срещу изненадитѣ, които среща учителя. Особено обществената дейность носи голѣми страдания на учителя. Талантливитѣ учители сж изложени на ударитѣ и на кръчмари, и на бакали, и на партизани. Ако инспекторътъ е далече отъ учителя и взема страната на селскитѣ първенюта или градски партизани, естествено е, че неспокойствието ще проникне въ училището.

Прогресивнитѣ учители въ една околия представляватъ и пробния камъкъ за всѣки инспекторъ. Стрелитѣ на покварата най-силно сж насочени срещу първитѣ учители. Необходимо е инспекторътъ да е съ мощна воля и много да е заинтересованъ за сждбата на учебното дѣло, за да може да устои срещу притѣпитѣ на злото и запази учителя отъ посегателства.

Всѣка неправда, всѣко унижение и оскърбление, всѣка несигурность предъ утрешния день, всѣко неудовлетворено желание за обществено служене, всѣко ограничение въ полето на просвѣтата се потискватъ дълбоко въ подсъзнанието и предопредѣлятъ по-нататѣшното отношение между възпитателя и възпитаника. Известно е, че проявитѣ на насилието свободно проникватъ въ подсъзнанието, разрасватъ се като паразитни тѣла, и въ резултатъ се поражда страхъ и чувство на малоценность. Отъ психологията знаемъ, каква разрушителна сила представляватъ потиснатитѣ желания, унижения и дарби. Мнозина индивиди сж препълнени съ злоба и завистъ, живѣятъ подъ гнета на едни или други

растройства, влизатъ въ живота като песимисти и рушители, заекватъ, подлагатъ на разрушителна критика положителното и ценното въ общественото строителство, само защото въ живота сж предметъ на подценяване и оскръбления.

Подъ влияние на гоненията и преследванията кобилицата на жизненитѣ везни се наклонява къмъ блудото на отрицателнитѣ вземания. За да си извоюва едно равновесие въ живота, самъ учителятъ се стреми да гнети децата. Потиснатитѣ влечения въ учителя сж голѣмо зло за децата. Учителятъ понѣкога бие и подценява ученицитѣ, за да задоволи една вътрешна нужда: да намали силата и разрушителното влияние на оформенитѣ вече въ подсъзнанието паразитни комплекси.

Всѣко насилие ражда друго насилие. Каквото съятъ любителитѣ на злобата въ живота на учителя, това жънатъ и децата въ класъ. Задръствяме пжтя на учителя съ съкращения, гонения, анкети, нестабилностъ, страхъ, подценения, подигравки, пѣкъ следъ това искаме въ класната стая той да е спокоенъ, съ любовъ да се отнася къмъ децата и съ благодатъ да преценява всѣка детска постъпка. Учителятъ е това, което сж контролнитѣ органи и обществената срѣда, въ която се движи.

Неспокойствието и унижението сковава и образованието и възпитанието. Тамъ, гдето цари несигурностъ, има застой. Всѣко отчаяние убива волята, понижава силата на положителнитѣ чувства и намалява умственитѣ способности. Стабилитетътъ обуславя и хода на обучението. Когато учителятъ е неспокоенъ, работи повърхностно въ класъ. Нестабилността понижава строителството и влошава преподаването. Заедно съ подценението и гоненето на учителя, се пресушава радостта и спокойствието въ класъ и се рушатъ устоитѣ на възпитанието. Нападкитѣ и турмозътъ отнематъ възможността на учителя да се отдаде на творческа работа и върне силитѣ си въ служба на колектива.

Нашитѣ началници не бива да забравятъ следната индийска пословица: „Доброто, което прѣвишъ вечеръ, дарява щастие на утрото“. Всѣка неправда къмъ учителя е неправда и къмъ детето. Нека всѣка наша работа да бже пронизана и съ добри намѣрения, и съ добри дѣла! Слънцето е, което разкрива цвѣтоветѣ на дърветата. Сжщо така и само благитѣ обноски на нашитѣ началници ще развиятъ творческитѣ сили на учителя.

П. Заимовъ,
преподавателъ по педагогика
въ учителски институтъ.

Учебниятъ процесъ при откриване четивата ¹⁾

Предварителната подготовка за отдѣлно четиво може да бже най-разнообразна. Тѣй, напр., ако четивото е отъ приложень характеръ, предварителната подготовка е вече направена въ пред-

¹⁾ Изъ новоиздѣлата книга отъ сжщия авторъ: „Методика на обучението въ прогимназиитѣ, проведено чрезъ изследване и творчество“, Пловдивъ, 1938 год. 650 стр. Цена 150 лв. Доставя се отъ автора — ул. „П. Ю. Тодоровъ“, 27.

шестуващи часове по други учебни предмети. Въ такъв случай въ началото на часа трѣбва само да се заговори за онова, къмъ което четивото е приложение. Но, разбира се, непосредствената подготовка не може да бѣде само логично свързване. Непосредствената подготовка трѣбва веднага да ни въведе въ емоционалния коларитѣ на четивото. Предварителната подготовка може да включи и изтъкнатото по-горе единично прочитане на четивото въ предшествуваща часъ. Въ този случай непосредствената подготовка може да се укаже или съвсемъ излишна, ако ученицитѣ очакватъ четенето, или пъкъ да се замѣсти съ едно тихо прочитане отъ ученицитѣ — по този начинъ ученицитѣ ще се вживѣятъ въ духа и импулситѣ, включени въ четивото. Предварителната подготовка най-после може и съвсемъ да липсва, но въ такъв случай чрезъ непосредствена подготовка ученицитѣ трѣбва да се подготвятъ за изживѣване на емоционалнитѣ и импулсивно-волевитѣ съдържания на четивото. За правилно провеждане на непосредствената подготовка ние подчертаваме едно централно условие: още съ първитѣ си стѣпки въ класа учителятъ да внесе основнитѣ емоционално-волеви съдържания на четивото и по-невидими пѣтища (тонъ, динамика, мимика, жестъ и пр.) да ги внуши на класа. Тази е и централната целъ на непосредствената подготовка. Може дв се сравни съ чувствата и настроението, което артистътъ внася въ публиката още съ появата си на сцената. Не може, напр., да се излѣзе да се декламира „Живъ е той, живъ е!“ съ весели гримаси върху физиономията. Както артистътъ задъ кулиситѣ, така и учителятъ още вѣнъ отъ класа трѣбва да заживѣе съ емоционално-волевитѣ съдържания на четивото, за да може правилно да ги внесе и внуши на класа. Разбира се, казаното до тукъ се отнася за всѣка учебна материя, но при художествена дейность това искане е централно условие за по-нататъшно сполучливо разработване. Учителъ, който влиза въ класа и почва съ четвъртъ порция кавга или забележки въ дневника, по-добре е да предава граматика чрезъ допотопна догматика и да се откаже да обработва художествени четива. Защото жестоко е да се подиграваме съ душитѣ на ученицитѣ!...

Разработката на четивото трѣбва да почне съ неговото прочитане. Но въ този пунктъ трѣбва да се бутнатъ нѣкои методически предразсѣдѣния. Отнася се до въпроса, кой трѣбва да чете четивото първи. Споредъ нѣкои методици, учителятъ трѣбва винаги да чете първи, за да представи новото. По този поводъ даже първото четене се кръщава представно (?!). Нѣкои методици даже сж още по-щедри и препорѣчватъ две представни четения — едно при затворени читанки и друго — при отворени.

Ние смѣтаме, че всички искания отъ този родъ почиватъ на липсата на вѣра въ ученицитѣ. Ученицитѣ отъ прогимназията трѣбва да четатъ много художествена литература въ домоветѣ си. Учителятъ трѣбва да се грижи, щото ученицитѣ му да иматъ въ рѣцетѣ си постоянно детска художествена литература. А ако ученицитѣ трѣбва да четатъ самостоятелно художествена литература, тогава на защитницитѣ на едно или две „представни“ (други ги

наричатъ „показни“) четения може да се постави въпроса: „Кой ще е онзи, който ще чете преди ученика, когато учителят не е при него?“

Нужна е фанатична въбра въ творческитѣ прояви на ученицитѣ, за да се отиде напредъ! Колкото по-голяма въбра има учителятъ въ ученика, толкова повече последниятъ ще преодолява своето собствено обезвъбряване и ще дава свободенъ размахъ на своитѣ творчески сили.

Предварителното показно четене е не само методически погрѣшно, то е и гибелно за правилното разгрѣждане на обучението при четене. Тази погрѣшностъ се още повече засилва поради превратнитѣ схващания, които съществуватъ върху сжщността на художественото четене. Смята се отъ мнозина, че художественото четене на дадено четиво трѣбва да бжде еднакво за всички индивиди. И затова следъ като учителятъ е прочелъ четивото, иска се отъ ученицитѣ да четатъ сжщо като учителя. Много отъ ученицитѣ даже си поставятъ и знаци върху онова, което учителятъ е прочелъ по-силно или по-тихо, за да може подражанието да бжде пълно. Резултатътъ на тѣзи схващания е слѣпо подражателното четене на ученицитѣ. Ученицитѣ свикватъ, не да търсятъ своето преживяване, за да четатъ . . . не да се отдадатъ на естетическо съзерцание, за да четатъ художествено, а свикватъ да подражаватъ и въ процеса на четенето да разсждаватъ, где трѣбва повече или по-малко „да си извиватъ“ гласа, да четатъ по-бързо или по-бавно, по-тихо или по-силно, съ „дебелъ“ или съ „тънъкъ“ гласъ и пр. Такова обучение въ четене изхабява ученицитѣ — такива ученици никога нѣма да се научатъ да четатъ художествено. Чрезъ подражание никое дете нѣма да се научи да заживява съ цѣла душа, да се отдава напълно на съзерцаване и тогава да чете. Наистина има общи норми, които важатъ при художественото четене — тѣхъ ние разгледахме при художествения говоръ — но тѣзи общи норми не се заучватъ — тѣ сж резултатъ на преживяване, творческо пресъздаване презъ естетично съзерцаване. Никой артистъ не е въ състояние да прочете два пѣти единъ и сжщи текстъ, по единъ и сжщи начинъ. Само грамофонната плоча може да повтаря еднократното художествено пресъздаване. Какъ ще пресъздаде и най-добриятъ артистъ въ даденъ моментъ дадено художествено съдържание, зависи напълно отъ моментното му емоционално състояние, зависи отъ емоционалния тонъ, въ който ще попадне, зависи отъ начина, по който може въ даденъ моментъ да преживѣе психичнитѣ съдържания. Ние нѣмаме достатъчно съзнание за това и бързаме да поведемъ ученика къмъ подражателно четене. Вмѣсто да търсимъ срѣдства, чрезъ които да унесемъ ученика къмъ преживяване, изъ което само може да израстне художествено четене, ние тласкаме къмъ разсждъчна подражателна дейностъ. Художественото четене не е еднакво за всички индивиди. Всѣка човѣшка индивидуалностъ другояче живѣе и преживява и затова различно пресъздава и чете художествено. Чрезъ „представното“ четене ние задушваме индивидуалния емоционаленъ животъ, а следъ него и индивидуал-

ното художествено четене, и поради това развиваме шаблонно-школско „художествено“ четене. Подражаването на учителското четене внася известно разнообразие въ този шаблон: влѣзте, въ който щете класъ, за да чуете изхабено художествено развитие — всички ученици отъ даденъ класъ четатъ, като подражаватъ на свойствения на учителя начинъ на четене — приличатъ „по гласа“ на учителя си. Това подражание обезличава и задушва детската индивидуалностъ, а ученицитѣ четатъ, като оставатъ студени... съ замръзнали души. Тѣзи сж резултатитѣ на представнитѣ четения!

Ние смѣтаме, че ученикътъ може и трѣбва да чете първи въ всички случаи! По този начинъ ще се намали опасността отъ бездушно подражателно четене. Но, за да чете хубаво, ученикътъ трѣбва да се вживѣе въ психичнитѣ съдържания на четивото. Изтъкна се по-горе, че предварителната и непосредствена подготовка трѣбва да отведатъ къмъ вживяване. За да бжде това вживяване по-пълно, безъ да се прибѣгва къмъ четене отъ учителя, може да се използвѣа тихо самостоятелно четене. Ние изтъкнахме по-горе, обаче, и друго подхождане къмъ четивото, при което последното се поставя като центъръ на опити за хубаво четене още въ края на единъ отъ предшестващитѣ часове. При такова подхождане времето за процеса на вживяване е удължено и на ученика се дава възможностъ да преодолѣе известни мжнотии на механическото четене, за да може да чете после презъ пълно естетическо съзерцание.

Следъ тихото — полугласно или безгласно — четене, четивото може да се прочете отъ ученикъ, предимно по-добре подготвенъ. Лесно ще ни се възрази, че и въ този случай подражанието не е изключено. Това възражение не е напълно право. Ученицитѣ търсятъ да се вживѣятъ и правятъ опити за художествено четене. Четенето на първия ученикъ ще покаже много сполучливи моменти на изживѣно четене, но ще поощри къмъ художествено пресъздаване на други моменти и ще подсѣти за още по-сполучливо пресъздаване на прочетеното. Не е тѣй, когато учителътъ чете първи. Неговиятъ авторитетъ покорява, подражанието завладява класа и самостоятни усилия не се правятъ. При това колкото учителътъ е целъ по-сполучливо, толкова въ духовното обезсърдяване е по-голъмо, толкова и подражанието чрезъ разсѣждане е по-силно. За избѣгване на подражателно четене, обаче, трѣбва да се проведе и специална образователна работа. При критическо разглеждане на начинитѣ на четене трѣбва не веднажъ да се изтъква, че никой не трѣбва да се стреми да чете точно като другитѣ или като учителя — всѣки трѣбва да се стреми да чете хубаво по свой начинъ. За тази целъ — всѣки трѣбва да се стреми да чете тѣй, както преживява. Поводи за такива изследвания и изводи трѣбва да се търсятъ и въ връзка съ обучението въ говоръ.

Колко пжти ще се чете четивото и дали следъ четенето отъ ученицитѣ трѣбва да следва и четене на учителя, е нѣщо, което не подлежи на точно опредѣляне. Творческиятъ усѣтъ на учителя ще подскаже, дали да се чете на части и гдето могатъ да се отдѣлятъ такива части. Творческиятъ усѣтъ на учителя ще подскаже

сжщо тъй, кога да се прекъсне четенето, за да почне по-нататъшната разработка. Каква може да бъде тази разработка?

Методиците почти единодушно сж кръстили тази разработка съ термина „анализъ“. Мнозина сж отишли и до разчленяване на разни видове анализи, всъки отъ които е свързанъ съ отдѣлно четене на четивото. Тъй, напр., споредъ нѣкои, първиятъ анализъ е този на непознатитѣ думи. Чете се четивото по изречения или алинеи (въ това нѣкои виждатъ важно (?) методическо различие!) и следъ всѣка частъ се питатъ ученицитѣ, дали има нѣкоя непознатата „думичка“ (!) Следъ този анализъ следва обикновенно анализъ по картинки. Искане се отъ ученицитѣ да посочатъ, какви картинки има въ четивото. Нѣкои методики не искатъ и да знаятъ, че почти всѣко четиво е една безкрайна филмова лента отъ картини, други обаче, като държатъ смѣтка за това, говорятъ за по-важнитѣ, главнитѣ и пр. картини, или пъкъ замѣстватъ анализа по картини съ анализъ на главнитѣ моменти. Този анализъ се препоръчва подъ разни наименования: картиненъ анализъ, анализъ на моменти, художественъ анализъ и пр. Други методики пъкъ запазватъ термина „художественъ анализъ“ за следващия следъ картинния анализъ още единъ видъ анализъ, който се провежда пакъ паралелно съ още едно четене на четивото. Този анализъ е пъкъ логическо чоплене на особенитѣ стилни и художествени срѣдства, вложени въ четивото. Този анализъ, споредъ нѣкои, съставлявалъ важно срѣдство на обучението въ стилъ. Нѣкои автори раздробяватъ още повече тѣзи анализи и говорятъ за анализи на чувства, анализи на хубави мѣста, анализи на промѣнитѣ на „гласа“ при четенето и пр.

Следъ толкова много анализи, разбира се, трѣбва да почнатъ „важнитѣ“ методически различия. Кой анализъ следъ кой да следва? Могатъ ли нѣкои да се проведатъ заедно и кои? Какъ и отъ гдѣ да почва и да свършва анализътъ? Трѣбва ли или не трѣбва следъ картинния анализъ да се рисуватъ една или нѣколко картинки? Трѣбва ли или не трѣбва да се записватъ въ отдѣлна тетрадка хубавитѣ изрази? и пр.

Ние смѣтаме, че на цѣлата тази грамада отъ методическа литература трѣбва вече да се отговори само по единъ начинъ: Никакви анализи! Терминътъ „анализъ и логично-разсѣдъчната дейность“ трѣбва да се премахнатъ безъ всѣкакъвъ остатъкъ при обработката на четивата. Защото исканията за всевъзможни анализи сж отвели до една съвсемъ погрѣшна образователна практика. Още терминътъ „анализъ“ ни отвежда къмъ мисълта, че тукуъ има да се провежда суха логично-разсѣдъчна дейность. Тъй и става на практика. Следъ художественото прочитане, каквито и недостатѣци да има то, все пакъ силата на четивото не може да не предизвика едни или други преживявания. Тѣзи преживявания се засилватъ и отъ следващитѣ прочитания.

Д. Правдолюбовъ,
София

Нѣколко часово гостуване на югославянското учителско сдружение.

Следъ откриване изложбата на югославянския и българския периодиченъ печатъ въ Бѣлградъ, единъ високъ господинъ, черноокъ, снаженъ, съ тукъ-тамѣ побѣлѣли коси, интелигентна и

крайно симпатична физиономия, се приближава до мене и ме пита:

— Тукъ ли е г. Правдолюбовъ?

— Сжщиятъ е предъ васъ, — му отговарямъ.

Още не дочакалъ отговора ми, господинътъ се спуща да ме пригръща и братски цѣлува.

— Азъ съмъ Миличъ Майсторовичъ, редакторътъ на сп. „Учитель“, органъ на Югославянския учителски съюзъ. До сега години подъ редъ сме си кореспондирали, безъ да сме се виждали. Щастливъ съмъ, че най-после стоя лице срещу лице съ васъ.

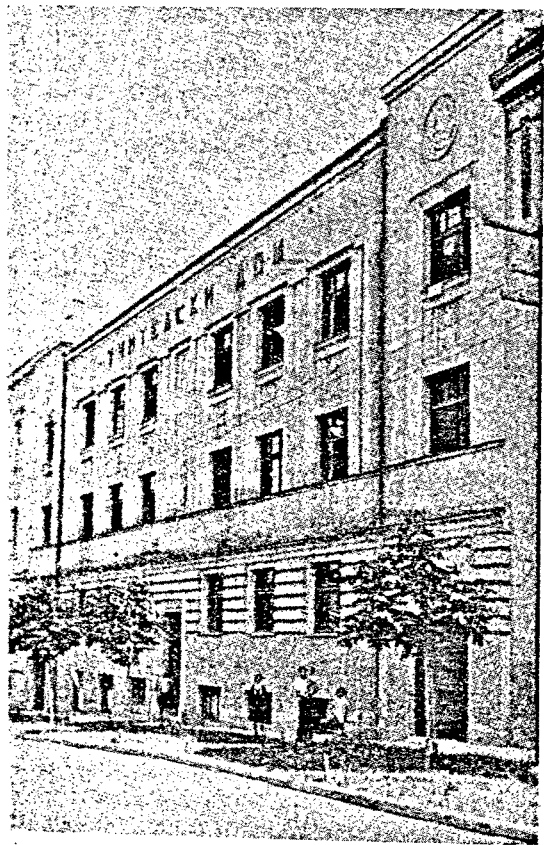
— Вие днесъ сте мой пленникъ, — добавя сжщиятъ. — Ще ни бжде особено приятно да погостувате нѣколко дни на Югославянското учителско сдружение.

— Не мога нито единъ день, — отговарямъ.

— Поне нѣколко часа!

Не можахъ да откажа. Напускаме двамата

изложбата и тръгваме къмъ учителския домъ на Бѣлградската секция, който се намира на ул. „Катичева“, № 1. Павиранитъ улици лъщятъ като огледало. Отъ лѣво и дѣсно грамадни нѣколкоетажни здания, които придаватъ на града западноевропейски видъ.

Учителскиятъ домъ на Бѣлградската секция.

Вървимъ и приказваме по разни педагогически въпроси. Г-нъ Майсторовичъ подробно познава нашата педагогическа литература. Получава почти всички наши педагогически списания и съ интересу ги следи. Съ своя природенъ умъ и голѣма интелигентность, той се е наложилъ като голѣмъ югославянски педагогъ. Въ Бѣлградъ, когото и да попитате за сведение по нѣкой педагогически въпросъ, всѣки ще ви отправи при г. Майсторовича. Известенъ е и на голѣми и малки.

Пристигаме въ учителския домъ, нѣколко етажно грамадно здание, заемащо почти цѣлъ кварталъ и построено съ сръдствата на благотетели. Сега въ това здание се помѣщава пансионътъ за учителскитѣ деца, училищниятъ музей и учителската взаимноспомогателна каса, отъ която всѣки учителъ може да изтегли нѣколко месечна заплата само съ гаранция на своето служебно положение като учителъ.

Влизаме въ помѣщението — примѣрна чистота и строгъ редъ. Въ партера се помѣщаватъ: музеятъ и взаимноспомогателната каса. Въ музея сж изложени разни предмети и училишни пособия, изработени отъ ученици. Тукъ човѣкъ неусѣтно може да се запознае съ бита, географията, флората, фауната и историята на Югославия. Предметитѣ сж изложени по отдѣли. Въ историческия отдѣлъ особено впечатление прави моделътъ, изработенъ отъ гипсъ, който алегорично изобразява, съ каква цена Югославия е добила свободата си: върху черепъ и полуизгризани ржка и кракъ сж стъпили гарвани, които кълватъ недоизденитѣ още меса...

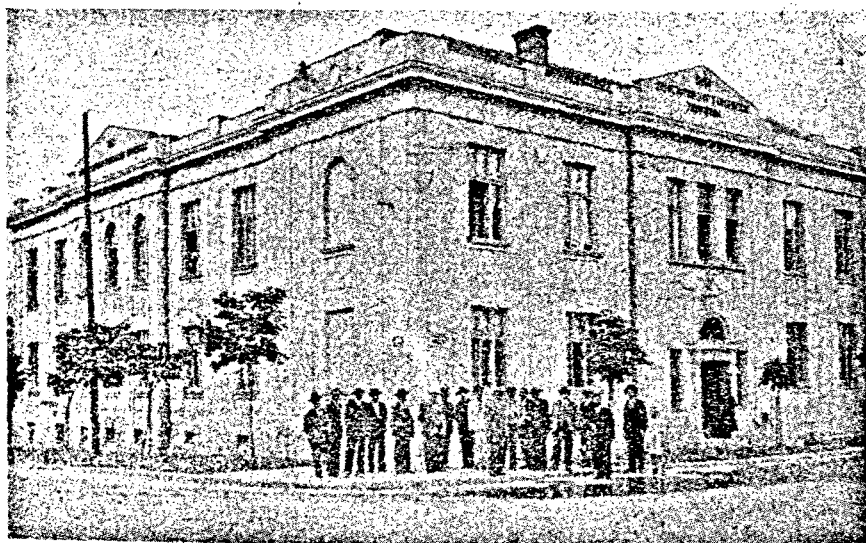
Пансионътъ на учителскитѣ деца се помѣщава въ втория и третия етажи. Всѣки пансионеръ плаща за храна, отопление, освѣтление и пране по 600 динари месечно. Всичко въ пансиона има 53 учителски деца, отъ които 21 момчета и 32 момичета, повечето студенти. Спалнитѣ на момичетата сж въ третия атажъ, а на момчетата — въ втория. Пансионеритѣ сж разположени по двама въ широка и свѣтла южна стая. Храната, която се дава, е здрава, питателна и достатъчна. Презъ цѣлата изтекла година не е имало нито едно заболяване. Членове отъ управителния и контролния съветъ на Учителското сдружение почти всѣки день ревизиратъ пансиона. Пенсонираната учителка Амалия Миливоевичъ се грижи за възпитанието на момичетата, а пенсонираниятъ учителъ Раде Лалевичъ — за момчетата. Пансионътъ разполага съ богата библиотека, театраленъ салонъ, лѣкаръ и пр. При всѣко постъпване въ пансиона пигомцитѣ най-щателно биватъ преглеждани отъ лѣкаря. Въ пансиона могатъ да постъпватъ и синове на български учители, членове на нашия просвѣтенъ сѣюзъ.

Учителското сдружение се състои отъ нѣколко секции: Вардарска; Врѣбаска (южно отъ рѣка Сава съ седалище Баня-лука), Дравска (съ седалище Любляна), Дринска (Сараево), Дунавска, Зетска (Черногорска), Моравска (Нишъ), Приморска (Далматинска), Савска (Харватска) и Бѣлградска. Презъ 1936/37 год. сдружението е имало 18,213 члена. Секциитѣ сж автономни: иматъ своя управа, бюджетъ, конгреси и печатни органи. Всѣка секция въ седалището си има учителски домъ съ легла за учители, пансионъ за

учителски деца, лѣтовища, взаимоспомагателна каса и пр. Словенската секция въ Любляна има и добре обзаведена печатница и книжарница. Всѣка секция притежава и богата библиотека за общо използване отъ сдруженитѣ учители въ секцията.

Нѣколко дни преди общия конгресъ всѣка секция си прави своя конгресъ, взема позиция по тоя или она злободневенъ въпросъ и избира делегати за общия такъвъ. Тази година общиятъ конгресъ (главната скупщина) е станалъ въ Скопие на 22 и 23 августъ. И въ тоя конгресъ, както и въ она станалъ въ Сараево презъ 1935 год. била подчертана следната идеология на здружения учителъ:

1. Единство въ здружението, интелектуално и морално из-

Учителскиятъ домъ на Югославянския учителски съюзъ.
(ул. „Краля Милутина“ № 66).

дигане на учителя, грижи за училището, просвѣтата, народа и държавата.

2. Гарантиране пълна равноправностъ, свобода на съвестъта и мисълъта на всѣки учителъ.

3. Свобода на критиката и демократична организация въ здружението.

4. Здружение само възъ основа на професионални интереси, но не и върху партийно-политически, вѣрски или племенни такива.

5. Политическа и гражданска свобода на учителя.

6. Народнитѣ интереси да бждатъ най-висшиятъ законъ за учителя.

7. Патриотизмъ и национализмъ, като не се позволява никои да не взема национализма подъ наемъ и да го отрича на другитѣ.

8. Държавна равноправност и свобода на югославянскитѣ народности безъ изключение.

9. Свободно училище съ активно и творческо обучение.

10. Материално подобрене на учителя и организационна взаимопомощ.

11. Опознаване и сближение съ учителскитѣ организации въ съседнитѣ славянски страни.

Председателътъ на Югославянското сдружение г. Иванъ Димникъ е поздравилъ конгреса съ следнитѣ думи:

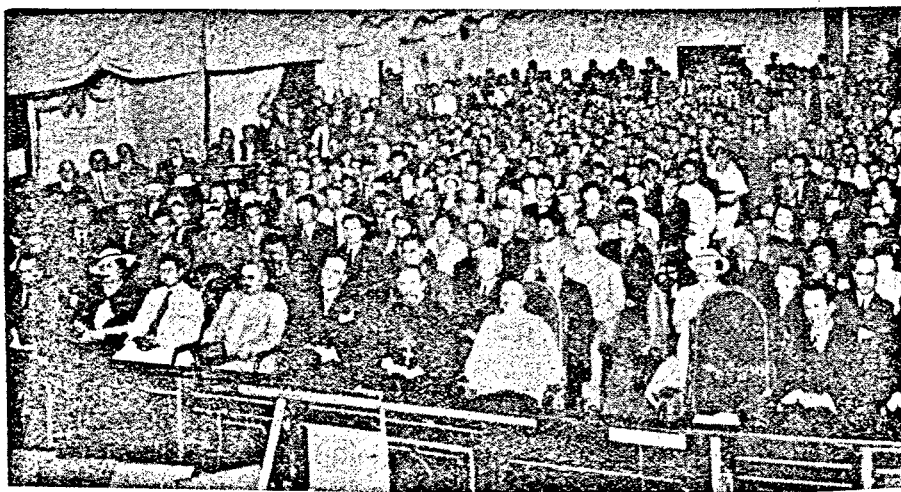
„Господине представителю на Н. В. Краля! Господине представителю на господина Министра на народната просвѣта! Господине представителю на Бана и уважаеми делегати! Една отъ най-тежкитѣ наши загуби е смъртта на героя кралъ Александъръ I, нашиятъ обединителъ и голѣмъ защитникъ на народния учител. Върни на неговия идеалъ: „Югославянскиятъ учител да бжде лѣкарь на народната душа, на неговото национално съзнание и култура“, ние, учителитѣ, сме имали винаги предъ очи този идеалъ и съ всички свои сили, при най-тежки условия, сме прѣскакали просвѣта и сме били най-главниятъ стълбъ на югославянския национализъмъ. И въпрѣки това, добри учители, уважавани отъ родителитѣ, обичани отъ ученицитѣ, сж партизански мѣстени посрѣдъ зима отъ единия край на Югославия на другия. Маса учители сж били гонени съ всички срѣдства, които никой моралъ не може да ододри. Ударитѣ спрямо учителя сж и удари противъ традицията и демокрацията. Съ тия удари духътъ на учителя като борецъ противъ всѣко зло и реакция, отъ кждето и да идатъ тѣ, нѣма да бжде сломенъ. Въ учителя има неизброими сили за борба до победѣ на корупцията. И ако трѣбва ние, учителитѣ, пакъ ще се мобилизираме като войници на мира и правови ратници за борба противъ вредителитѣ на народната култура и гражданскитѣ права. Нашиятъ животъ и животътъ на нашата родина изискватъ да не бждемъ повече тревожени. Ние, учителитѣ, сме будни и добри пазачи на нашитѣ и народнитѣ права.“

г. Иванъ Димникъ, председателъ на учителския съюзъ, чете своето експозе.

Следъ конгреса председателътъ на учителското сдружение г. Ив. Димникъ, който сжщо е билъ единъ отъ наказанатѣ учители, придруженъ отъ подпредседателя на сдружението г. Димитриевищъ, сж посетили кралския намѣстникъ, комуто сж подчертали пълната лоялностъ и преданностъ на югославянския учител спрямо

Короната. Кралският намѣстникъ имъ обещалъ интервенция. Следъ това се явили предъ министъръ-председателя Стоядиновичъ, комуто сж изложили болкитѣ на учителството: садистки отношения на началниците, глоби, безпричинни уволнения, мѣстения, лишаване отъ право на повишение, незачитане на редовно издадени медицински удостоверения и пр. Нѣщо повече, учителскитѣ представители сж подчертали, че е унизително просвѣтнитѣ въпроси да се решаватъ по кафенетата на Бѣлградъ, учителскиятъ органъ да се подлага на най-ужасна цензура и да се правятъ изявления отъ отговорни личности, че за учителската организация вратитѣ на Просвѣтното министерство били затворени и пр. Министъръ-пред-

Югославянски учителски конгресъ.

седателътъ подчерталъ правия пжтъ на организацията и обещалъ да се поправятъ сторенитѣ грѣшки, и материалното положение на народнитѣ учители да се подобри.

Миналата година е била особено тревожна и за нашата дру-тарка югославянската учителка. Забранено и било да встѣпва въ-бракъ съ неучители. Отъ нѣколко години насамъ югославянската учителка трѣпи удари следъ удари: първомъ е била намалена заплатата ѝ, следъ това и било отнето възнаграждението за законороденитѣ ѝ деца, още по-късно нѣмала право да надвишава числото на учителитѣ въ едно училище, а презъ тази година тя била лишена и отъ свободата да избира свой съпругъ! Общата акция на Югославянския учителски съюзъ съ тоя на женитѣ е дала резултати — значително били смекчени нѣкои отъ ограниченията, а други — отмѣнени.

Напушаме учителския домъ на ул. „Катичева“, който е собственостъ на Бѣлградската секция и се отправяме къмъ дома

на Югославянското учителско здружение, което се намира на ул. „Краля Милетина“. Зданието е грамадно и изградено със сръдства на благодетеля Йованъ Гавриловичъ. Въ партера на зданието се помѣщаватъ: управлението, редакциитѣ на издаванитѣ отъ здружението вестници и списания, приемния салонъ, читалнята, библиотеката и залата за събрания. Въ горния етажъ сж учителскитѣ легла, разпредѣлени на две отдѣления — мъжко и женско. За преношуване се взема 10 динари. Тази такса е крайно ниска спрямо таксата, която взематъ частнитѣ хотели за едно преношуване (минимумъ 70 динари). Приходътъ отъ леглата за изтеклата година е билъ 93,670 динари. Презъ изтеклата година сж пренощували и 283 българи — учители. Управителъ на учителския домъ е г. Милорадъ М. Миловановичъ, бившъ училищенъ инспекторъ и крайно услужливъ и симпатиченъ човѣкъ. Прислугата на дома се състои отъ 3 прислужници, които получаватъ по 500 динари месечна заплата, квартира, отопление и освѣтление.

Съюзътъ издава следнитѣ печатни органи:

в. „Народна просвѣта“ е политич. органъ на организираното учителство. Излиза седмично и въ 4 страници, голѣмъ форматъ. Освенъ статиитѣ по правовото и материалното положение на учителя, всѣки брой съдържа и дописки изъ разнитѣ бановини и прегледъ на ежедневната преса за статии, които сж отъ интересъ за училището. Освенъ този вестникъ, който се смѣта за официаленъ органъ, нѣкои отъ секциитѣ на учителската организация издаватъ и свои вестници. Така напримѣръ, въ Загребъ излиза „Учителски товаришъ“, а въ Любляна — „Учителска речъ“.

„Югославянецъ“ е списание за деца. Литературното му съдържание се цени отъ учителитѣ и родителитѣ, поради което масово е разпространено.

„Родителски листъ“ има за целъ да сближи училището съ родителитѣ на децата. Въ този вестникъ се даватъ материали по възпитанието и отглеждането на децата.

Сп. „Учитель“ има за целъ да даде теоретически и практически познания на югославянския учител. Редактира се отъ познатия у насъ югославянски педагогъ Миличъ Р. Майсторовичъ. Излиза месечно въ 4—5 печатни коли. Съдържа теоретиченъ и практически отдѣлъ. Списанието съ особенъ интересъ следи развитою на българската педагогическа литература, поради което мнозина отъ нашитѣ педагогически писатели въ Югославия сж популярни, отколкото у насъ. Годишенъ абонаментъ на списанието е 50 динари за организиранитѣ учители и 80 — за неорганизиранитѣ.

„Педагогическа библиотека“ до сега е дала нѣколко книги: „Програмата за основното училище“ отъ Ернеста Вранца, „Учителското образование въ всички страни“, „Педагогическа библеография“ отъ Миличъ Майсторовичъ и пр.

Списанието, както и библиотеката, понеже не сж задължителни, както у насъ, сж слабо разпространени между учителитѣ. Само 5.000 отъ тѣхъ ги получаватъ. Отпуски за дружествени учителски конференции училищнитѣ власти не разрешаватъ (окръжно

на Министерството на народната просвета под № 61,731 от 3. 10. 1936 г.) Вън от това, дневният ред на конференцията трѣбва да бѣде одобренъ 15 дни по-рано отъ просвѣтното отдѣление при Бановината (Областното управление). Често това одобрение не става на време. Това силно вреди върху разпространението на съюзнитѣ издания и организиране на учителството.

Обществената дейность на учителя не е свободна, както у насъ. Тамъ властѣта не позволява на учителя обществено да се проявява. Отъ учителя се иска да бѣде учителъ само между четиритѣхъ училищни стѣни: „У последно време, — ми казва единъ отъ членоветѣ на здружението, — препоручие се учителѣма врачане (връщане) четиришколска зида. Ща то значи? То значи обезглавити нашъ простодушни народъ. Учителя, иако плаченъ (платенъ) отъ държава, той не е чинувникъ, а възпитачъ на мали и велики. И као такавъ мора (трѣбва) бити“. — Ето разврѣзката за неприязненитѣ отошения между учителъ и училищни власти въ братската намъ Югославия.

— Ще бранимъ своитѣ граждански права и свободи всички до пълна победа. „Сви учители по цѣлой държави дига свой гласъ за пуне гражданска свобода.“

Наближава време за отиване. Ставамъ. Тръгваме. Изпращатъ ме мнозина югославянски учители.

— Поздравъ на братския намъ учителъ въ България. Работете за разбирателство! Една кръвъ сме. Нито вие безъ насъ можете, нито ние безъ васъ. Българи, времената на царъ Иванъ Шишманъ и Георги Страцимира се повтарятъ. Единъ безъ други ще загинемъ...

— До виждане въ София, — се обаждамъ азъ и едвамъ се откъсвамъ изъ една учителска срѣда, която чувствавахъ като своя. Завиваме по една улица и поглеждаме назадъ — изпращачитѣ още стоятъ предъ вратата на учителския домъ и продължаватъ да развѣватъ кърпичкитѣ си. Кръвѣта вода не става...

Д. Грънчаровъ.
педагогъ — София

Единъ отъ водачитѣ на югославянската педагогическа литература.

Единъ отъ водачитѣ на югославянската педагогическа литература несъмнено е и Миличъ Р. Майсторовичъ, директоръ на основното народно училище „Вожд Караджорже“ въ Београдъ и редакторъ на сп. „Учитель“, органъ на Югославянския учителски съюзъ. Той е роденъ на 31 май 1892 год. въ малкия градецъ Чачку, Моравска бановина. Баще му е билъ основенъ учителъ, а дѣдо му земледѣлецъ. Първоначалното си образование е получилъ въ родното си мѣсто, а гимназиалното въ Чачку и Крушавацъ. После съ отличие е завършилъ педагогическото училище въ Ягодина презъ 1912 година.

Както всички по-будни и интелигентни български учители сж се стремѣли къмъ по-високо педагогическо образование, така и Майсторовичъ е искалъ да отиде въ Швейцария и тамъ да завърши висшето си образование, но дветъ войни го грабватъ изъ училищната скамейка и съ това погребватъ благородното му желание да получи висше образование. Обаче знанията, които Майсторовичъ не може да получи въ университета, той ги допълни чрезъ самообразование, главно отъ руската педагогическа литература.

„Моята любовъ къмъ педагогиката и философията, пише той до г. Правдолюбова, никога нѣма да изчезне, а съ трудъ и четене все повече и повече ще се углъбмява и разширява. Действително азъ, който отъ 30 години следя югославянската педагогическа литература и сп. „Учитель“, мога спокойно да кажа, че въ последнитъ 3—4 години „Учитель“ сгана много хубаво педагогическо списание, гордостъ на югославянскитъ учители“. А това не малко се дължи на неговия редакторъ Майсторовича, който го редактира и направлява съ една рѣдка вещина.

Миличъ Майсторовичъ, редакторъ на сп. „Учитель“.

Педагогическата си дейность Майсторовичъ е започналъ съ писане статьи въ всички педагогически списания на Югославия. Той е билъ избранъ първомъ за редакторъ на в. „Народна просвѣта“, политическия органъ на Югославянския учителски съюзъ, който по тенденция прилича на в. „Съзнание“. Този вестникъ е редактиранъ доста умѣло отъ него цѣли 3 години, а отъ 1934 год. Югославянската учителска скупщина го избира за редакторъ на съюзното списание „Учитель“.

Досегашната книжна дейность на г. Майсторовича се състои въ оригинални и преводни съчинения и статьи. *Оригинални* неговии трудове сж: Никола Ивановичъ Пироговъ (1623 г.); Константинъ Димитриевичъ Ушинский (1924 год.); Двата словенски педагози: Мария Манасеина и Даворинъ Тръстенякъ (1925 г.); Екскурзиитъ въ основнитъ училища (1931 год.); Най-великитъ югославянски педагози (1934 г.); Щросмайеровитъ мисли за единство и просвѣта (1934 г.); Тръстеникъ като апологетъ на свободната школа (1934 г.); Български педагози Д. Грънчаровъ, Д. Г. Правдолюбовъ, Д-ръ В. А. Мановъ и Гено Дочевъ (1935 г.); Активната школа (1935 г.); Библиография „Учитель“, въ която сж изложени всичкитъ трудове отъ 50 год. насамъ на югославянскитъ

педагози и др. *Преводни* негови трудове сж: „Трудово възпитание“ отъ Н. Е. Румянцевъ (1920 г.); „Училището на открито“ отъ А. Даудге (1921 г.); „Продуктивенъ трудъ“ отъ Тансбергъ (1922 г.); „Дефиницията като синтетиченъ сждъ“ отъ Лоский (1924 г.); „Психология на детето“ отъ проф. Зенковски (1925 г.); „Паулъ Ноторпъ“ отъ проф. Хесенъ (1926 г.); „Тома Масарикъ като философъ“ отъ Лапшинъ (1936 г.); Методика на географията“ отъ проф. Аржановъ (1927); „Съветската школа въ края на първата петолѣтка“ отъ проф. Хесенъ (1933); „Училищната реформа въ Чехословашко“ отъ проф. Хесенъ (1933 г.) „Фребелъ и Монтесори“ отъ проф. Хесенъ (1934 г.). „Глобалниятъ методъ“ отъ проф. Хесенъ (1934 г.) Тритѣхъ главни принципа при образованието“ отъ В. Розановъ (1934 г.) „Искай да бждешъ и бжди човѣкъ“ отъ Пирогова (1934 г.); „Хербартианството въ Чехия“ отъ О. Каднеръ (1934 г.); „Новата чешха педагогика“ отъ Каднеръ (1934 г.) „Българската педагогическа литература презъ последнитъ 10 години“ отъ Д-ръ Зое Ставрева (1934); „Основи на педагогиката“ отъ проф. Хесенъ (1935 г.); „Смисълъ на историята“ отъ Бердяевъ и пр. Кой другъ отъ насъ може да се мѣри по писателска плодовитостъ съ г. Майсторовича? И всичко онова, което е излѣзло изъ неговото перо, ясно се чете, защото стилътъ му е образенъ, художественъ.

Има нѣщо крайно симпатично въ дейността на Майсторовича за насъ българитѣ. Той добре познава български езикъ. Съ едно велико търпение и до най-голѣми подробности следи развитието на българската педагогическа литература, Рѣдко има българинъ, който да я познава като него. Щомъ критиката се отзове благоприятно за нѣкое нова педагогическа наша книга, първата негова работа е да си я набави, да я прочете и да запознае югославянското учителство съ нея. Лично и азъ съмъ му прашалъ по негово желание разни оригинални български педагогически съчинения, които сж го интересуваха. Съ отдѣлни статии въ „Учитель“ изложи живота и педагогическата дейность на нашитѣ педагогически писатели: Д-ръ В. Мановъ Д. Правдолюбовъ, Геньо Дочевъ, Д. Грънчаровъ и др.

Майсторовичъ е искренъ приятелъ за сближението на двата братски народи — югославянскиятъ и българскиятъ и неуморно работи за него съ перо и слово. Отъ старитѣ ратници за българо-югославянското сближение, на което поставихме основата презъ 1906 г. въ Бѣлградъ, сме останали живи само азъ и Гангълъ отъ Любляна. Ние спокойно можемъ да дадемъ обединителното знаме на ратници като Майсторовича, които тукъ и тамъ могатъ съ достоинство и честь да заематъ нашитѣ мѣста. Да бждемъ всички като Майсторовича!

Д. Цонковъ — София.

Освободете ученицитѣ отъ обременителния баластѣ.

Ужасъ обхваща четеца, като преброди внимателно статиитѣ въ в. „Миръ“ броеве 11,241 и 11,242 отъ 12. и 13. януарий 1938 год., подъ заглавие „Неджитѣ въ нашето образование“. Съ малко думи много силно е обрисувалъ авторътъ, съ каква ненуждна материя се претоварва съзнанието на нашитѣ ученици въ основното училище и гимназиитѣ. Материалътъ, който той цитира за IV класъ, е такъвъ, който интересува професора и студента, но не и 15 годишнитѣ младежи.

И тѣзи намеци идватъ отъ лице, стоеще съвсемъ далече отъ педагогически схващания и разбирания. И затова тѣ много обръщатъ вниманието на министра на просвѣтата.

По този поводъ ще кажа и азъ нѣколко думи върху несъобразноститѣ и хаоса въ нашата учебна програма за основното училище.

Много материали има въ програмата, които сж дадени съвсемъ не на мѣсто, съвсемъ несъобразно възрастта и подготовката на ученицитѣ; други пъкъ тѣ неумѣло и безразборно сж разхвърлени между отдѣлнитѣ учебни години, че действително образуватъ цѣлъ хаосъ при общата разработка.

Къмъ първата група на първо мѣсто стои родинознанието и историята, а къмъ втората спадатъ: естествознанието и естествената история, географията (обща и отечествена), историята (обща и отечествена), българскиятъ езикъ, смѣтането и геометрията.

Въ никоя просвѣтна страна не се започва съ родинознанието презъ третата учебна година, нито пъкъ съ отечествената история. Детето на тая възраст нѣма никакви понятия за държава и отечество, не притежава ни най-елементарни знания за България, за нѣкакви нейни градове и мѣстности, а му се даватъ исторически знания за най-отдавнашни времена, за царе, за войни, за превземане на градове и мѣстности, които никога не е чувало...

Въ трето отдѣление, въ часоветѣ по родинознание му се натрупватъ такива сухи знания и по такъвъ насилнически, не детски начинъ, че още въ зародиша въ ученика се убива всѣкаква инициатива и обичъ за по-нататъшна дейность. Презъ тази година му се даватъ маса съвсемъ ненуждни нему знания. Тукъ въ десетата му годишна възраст по най-сухопаренъ начинъ му се тжпчатъ въ главата стотици термини, които ни най-малко го интересуватъ. Даватъ му се знания за родната кжща, за съседитѣ, махалата, улицитѣ, скица за кжщата и училището, изучава се селището въ подробности: въ стопанско, културно, хигиенично, просвѣтно, военно и пр. отношения. По-нататъкъ: землище, обработена земя, угаръ, почва, частни имоти, мера, пжтища, общинска-уредба и управление, учил. и църковно настоятелство, читалище, кооперация. На пето мѣсто: поле, равнина, могила, хълмъ, долина, наклонъ, почва, растения и животни, подземни богатства. Шесто: по рѣката:

изворъ, вода, планински потокъ, водопадъ, горно, сръдно и долно течение, корито, бръгове, бродъ, бързей, виръ, завой, протокъ, устие, наноси. Седмо: планина: поли, склонове, гори, скали, долини, урви, поляни, пасища, било, седловина, връхъ, проходъ, мини, овчари, дървари вжглещари, туристи и др.

Следъ това следватъ нескончаеми подобни знания: край морето, вѣтрове, релефи, околия, областъ, съ всичкитѣ имъ подробности: градове, села, рѣки, планини, управления и пр. пр. и въ края на краищата общи познания за България.

А отъ историята се даватъ такива знания, които съвсемъ не отговарятъ нито на възрастъта, нито на подготовката...

Не е ли по-умѣстно и по-удачно горнитѣ разпокжсани сухи знания да се дадатъ на децата, когато се запознаватъ съ хубоститѣ на България! Не е ли много по-удобно и по-полезно да се запознаятъ децата съ рѣката и особеноститѣ ѝ, когато се изучаватъ роднитѣ рѣки, а знанията за планинскитѣ термини и особености, когато се изучаватъ роднитѣ планини: Рила, Пиринъ, Витоша, Родопитѣ, Стара-планина! Нѣма ли да бжде по-умѣстно, знанията за морето (брѣгове, заливи, пристанища, острови, полуострови и пр.) да се даватъ, когато се изучава източната граница на България. — Черно море съ особеното си крайбрежие! — О, да! Хиляди пѣти по-полезно, по-удобно и по-привлѣкателно и достъпно!

Родиознанието и историята нѣматъ мѣсто въ третата учебна година, не трѣбва да се изучаватъ на тази степенъ. Една година по-късно при друга обстановка и по-другъ начинъ, тѣ ще бждатъ възприети много по-леко и съ по-голѣма полза.

И отечествената история трѣбва да се постави на по-други начала. За сега се изучава въ III и четвърто отдѣление, повтаря се въ II и III класове, почти въ сѣжитѣ размѣри.

Отечествената география сѣщо така се изучава два пѣти: веднажъ въ IV отдѣление, втори пѣтъ въ III класъ.

А общата география? — Нейната обработка става по най-неметодиченъ пѣтъ. Първо се изучаватъ отдалеченоститѣ: Африка, Азия, Австралия и Америка — въ I класъ, и после европейскитѣ страни, като се започва съ най-отдалеченитѣ (Англия, Франция, Белгия, Холандия, Дания, Швеция) и се завършва съ Балканския полуостровъ (Ромъния, Югославия, Гърция, Албания, Турция) — въ II класъ, а най-после — отечествена география — въ III класъ. Каква несъобразность!

А историята? — И тя се обработва въ най-осакатенъ редъ. Въ I класъ се изучава историята на най-старитѣ държави на Балканския полуостровъ, а географията за сѣжитѣ се изучава въ края на учебната година въ II класъ. И тукъ има такъвъ хаотиченъ безпорядъкъ, какъвто нигде другаде.

Въ сѣщото положение е и разпредѣлението на материала по естествена история.

По всички гореизложени предмети, вѣнъ отъ несъобразноститѣ при групировката имъ по учебни години, има ненуженъ ба-

ласть, който трябва на всяка цена да се отстрани и изхвърли извън програмата.

Нека не се изпуска извън предвидъ, че основното училище днесъ не представлява вече два отдѣлни цикъла, а единъ единственъ съ седемгодишенъ задължителенъ курсъ и че днесъ голѣмото болшинство отъ българскитѣ деца не завършватъ учението си съ IV отдѣление, а продължаватъ по-нагоре. Нека оставимъ цифритѣ да говорятъ. Презъ учебната 1934—35 година отъ 983,375 деца отъ подлежащата възраст (7—14 год. вкл.) отъ всички народности въ царството, 907,898 деца сж посещавали основното училище, значи само 75,477 деца сж стояли вънъ отъ училището. По отдѣлни възрасти и проценти тия цифри се разпадатъ, както следва.

Възраст	Подлежащи деца	Постъпили деца	Останали вънъ отъ училище:	
			брой	%
8 год.	139,870	134,964	4,906	3·51
9 "	150,757	145,055	5,702	3·78
10 "	144,495	138,987	5,508	3·81
11 "	150,266	145,313	4,853	3·23
12 "	136,166	125,690	10,876	7·96
13 "	136,707	118,319	18,388	13·45
14 "	124,814	99,570	25,244	20·23
Всичко	983,375	907,898	75,477	7·65

Ако вземемъ само децата отъ българска народностъ, ще видимъ, че тѣхниятъ брой и процентъ на стоещитѣ вънъ отъ училище е още по-малкъ.

При броя на всички народности само 3·23% отъ подлежащата възраст за IV отдѣление стоятъ вънъ отъ училище, а отъ тѣзи за I класъ — 7·96%. Така че, безъ никаква опасностъ може програмата да се нареди тъй, че отечествената история и география да се поставятъ въ четвърта и пета учебни години, безъ да ставатъ каквито и да сж повторения. Сжщо така да се постъпи и съ останалитѣ предмети. Така ще се спести време и ще се създадатъ по-голѣми удобства.

Ат. Чешмеджиевъ,
учил. инспекторъ — Карлово

Извън практиката ми по ржчна работа.

Упражненията по пжтя на игритѣ по инстинктъ даватъ началото на привычнитѣ и здравитѣ интереси. Отъ инстинкта се ражда играта, а отъ играта израства изкуството. Въ детството играта е симптомъ на експеримента. Всяка нова игра е новъ опитъ, а той на свой редъ дава начало на новитѣ знания, новитѣ усѣщания, новитѣ желання, новитѣ способности и новитѣ действия, като превъзходно сръдство на възпитание.

Играта — това е работа за детето. Подъ нейното влияние цѣлата детска натура, като че ли се разширява и преобразява. Съ право ние можемъ да кажемъ, че за детето не може да има възпитание, въ истински смисълъ на думата, ако не се вплита въ импулса на играта. Кжде именно завършва играта и започва работата, е споренъ въпросъ и едва ли съществень за темата. Може би, едновременно съ прехода на инстинкта къмъ привычката става и прехода отъ играта къмъ работата.

Програмата по ржчна работа, имайки предвидъ целитъ на общообразователното училище, е доста разнообразна. На учителя се дава възможность и пълна свобода да прави подходящъ изборъ на учебния материалъ, като се съобразява съ подготовката на децата и условията за работа въ училището. Отправя се къмъ него едно пожелание — да застъпва повече видове ржчна работа въ едно и сжщо отдѣление.

Широко мѣсто е дадено на природосъобразна работа — изработка на детски играчки отъ различни евтини материали. Тази работа заема видно мѣсто и въ тѣхното възпитание. Съ разширението на детскитъ интереси усложняватъ се и занятията имъ за приготвяне предмети изъ забикалещата ги обстановка. При подбора на учебния материалъ ще се има предвидъ — да се избѣгва изработването на предмети, които по видъ, размѣръ и възможность за изпълнение надхвърлятъ силитъ на децата и предизвикватъ чужда намѣса.

Последователно ще дадемъ на читателитъ напжтствия за изработката на следнитъ подходящи за първоначално училище играчки: *бръмчалка, автомобилче, въртележка, аеропланче, воденичка, семафорче и параходче.*

Естествено, отначало не трѣбва да се даватъ на децата трудни за изработка предмети, а сжщо и да не се работи съ разнообразенъ материалъ, тѣй като още не обладаватъ необходимо умение и знание. Не трѣбва да имъ се даватъ и тежки инструменти, защото това дезорганизира работата.

Опознаване съ инструментитъ, начинитъ за работа, както и формалнитъ знания, трѣбва да се даватъ въ опредѣлена последователность. При това трѣбва да се иматъ предвидъ навицитъ и формалнитъ знания, които иматъ децата. Напр., сантиметровата линейка за измѣрване трѣбва да се даде само тогава, когато, при уроцитъ по смѣтане, ученицитъ сж схванали и усвоили добре смѣткитъ въ кръга на числата поне до 20, а още по-добре — до 100 и да сж запознати съ метъра. Отначало ще имъ се даде само единъ инструментъ и следъ 1—2 урока — другъ, като имъ се обяснява устройството и начина за работа съ всѣки последователно.

Първитъ детски издѣлия ще бждатъ прости. Процесътъ за изготвянето имъ — сжщо, но играчкитъ да сж истински такива, съ които децата да си служатъ веднага въ игритъ. Тѣ трѣбва да ги задоволяватъ емоционално и да сж красиви. За първи занятия по р. работа въ училището ще използваме книжни материали и дървото. Учителътъ е длъженъ да приготви по опредѣлена мѣрка

летвички, дъсчици, тухлички — хубавичко рендосани. Ако нѣма хубави материали, може да се използватъ и изхвърлени такива — отъ кутии, сандъчета и т. н., но да се нарежатъ по опредѣлена мѣрка. Дървото трѣбва да е отъ мека порода (липа, чамъ трепетлика, ела). Може да се използватъ и клончета отъ такива дръвчета.

Последователно ученицитѣ ще се запознаятъ съ следнитѣ видове работа:

1. Рѣзане на дърво съ ножъ по направление и не по направление на дамаритѣ.
2. Пробиване на дърво съ шило.
3. Разцепване на дърво.
4. Съединение на дръвчета съ гвоздеи — подвижно.
5. Съединение на такива — неподвижно.
6. Изглаждане повърхностъ съ ножче и стѣкло, а после и съ стѣклена книга.
7. Боядисване съ анилинови бои.

Следъ усвояване на посоченитѣ работи, може да се дава на децата работа и съ други материали — комбинация съ дърво. Въ следната таблица посочваме играчкитѣ, които трѣбва да се дадатъ за работа и видоветѣ работа на всѣка поотдѣлно:

Детски издѣлия	Работи, които ще се застѣпватъ при изработката на даденитѣ издѣлия — играчки								
	Изграване и отбелязване по шаблона	пробиване съ шило	рѣзане на дървото по направление на дамаритѣ	рѣзане на дървото по различни посоки	рендосване на дървото	съединение на дървото — неподвижно	съедин. на дървото — подвижно	изглаждане на повърхностъ	боядисване
Бръмчалка	+	+						+	+
Бръмчалка съ остри краища	+	+	+	+				+	+
Въртележка	+	+	+	+				+	+
Водиничка	+	+	+	+			+	+	+
Семафорче	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Посоченитѣ въ таблицата издѣлия сж наредени по реда на сложността на застѣпенитѣ при изработката имъ работи. Освенъ посоченитѣ играчки, могатъ да се изработватъ и други учебни и игрални пособия, напр.: показалки за смѣтане, четене и за картата, дръжки за байрачета, клечици за смѣтане, лопатки, чукчета и т. н.

Необходимо е сами децата да се запознаятъ предварително съ съответнитѣ видове работи посочени въ таблицата. Желателно е щото при всѣка слудующа изработка да се повтарятъ учени по-

рано начини на работа. Упражненията въ повторение на познати работи закрепяват сжитѣ и заставятъ работника да си изработи опредѣлено умение и навикъ.

Показанъ урокъ за работа.

Цель на урока: изработка играчка — бръмчалка.

Схема на урока:

1. *Подготвителна беседа (5 минути).* Запознаваме децата съ предстоящата работа и организация на занятията. Опредѣляне на мѣстата въ работилницата, редътъ на получаване инструментитѣ, материалитѣ и издѣлията.

2. *Беседа съ демонстрация (5 минути).* Демонстрация съ играчката „Бръмчалка“ и обяснение на нейното действие (службата ѝ).

3. Запознаване съ порядъка за изработване на играчката, показване мѣстото на дупчицитѣ по шаблона, показване начина за пробиване съ шило.

4. *Практическа работа:* а) проучване дъсчицитѣ — измѣрване и начертаване — на тетрадката; б) пробване чрезъ привеждането ѝ въ действие.

5. Отчетъ за извършеното и привеждане въ редъ работилницата.

Необходими материали и инструменти:

1. Играчки „Бръмчалки“ (рис. 1.) 2 екземпляра.

2. Къси шила съ заострени на три страни върхове — на 2 ученика по едно.

3. Чертежъ на играчката на дебела хартия — увеличенъ.

4. Дървени дъсчици, размѣръ 5:20:110 м. м.

5. Дебелъ капанъ (1.5 м. м.) за всѣка бръмчалка по единъ.

6. Анилинова боя, спиртъ и четки.

Упжтване за практическата работа.

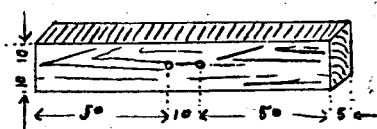

Рис. 1.

Работата се води класно. Всѣко дете има по една нерендосана дъсчица съ посоченитѣ по-горе размѣри. Провѣрватъ се размѣритѣ. Дъсчицата се изглажда добре съ стъкло и стъклена книга. Мѣстото на дветѣ дупчици се опредѣля най-точно, защото отъ тѣхъ зависи правилното действие на бръмчалката. При пробиването на дупчицитѣ шилото се държи отвесно и не се натиска силно. Дупчицитѣ трѣбва да сж толкова широки, колкото да се провѣре свободно презъ тѣхъ канапа. (рис. 2.). Да се има предвидъ, че дъсчицитѣ сж изрѣзани предварително отъ учителя или отъ възрастни ученици.

Следъ окончателното привършване на играчката, дава се възможност на всѣко дете да се научи да играе съ нея.

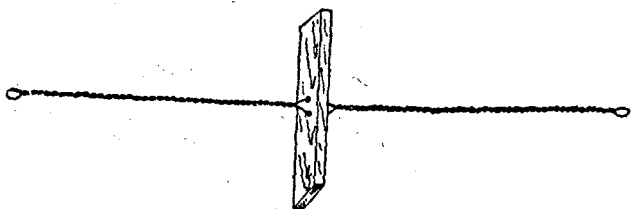

Рис. 2.

Следниятъ частъ играчката се усъвършенствува, като страничните дълги крайща на дъсчицата се заострятъ, а на двата края на канапа се поставятъ малки кржгли пръжници. (Рис. 3).

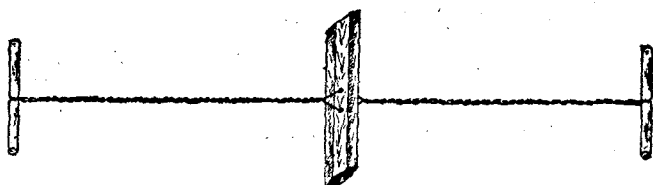

Рис. 3.

Ученицитѣ се запознаватъ практически съ начина на рѣзане съ ножъ. При боядисванетоъ частъ отъ играчката (половината) ще се боядисва съ единъ цвѣтъ, а другата половина — съ другъ. При въртенето се образува кржгъ, и цвѣтнитѣ половици даватъ хубавъ ефектъ.

(Следва изработване на въртилежка).

Бележка на редакцията

Въ статията на г. Ст. Сталевъ за „Родителитѣ и неджизитѣ на училището“, печатана въ кн. IV и V на сп. „Педагогическа практика“ г. XVI сж вмъкнати при коректурата следнитѣ думи и изрази, които липсватъ въ ръкописа му:

1. „И новиятъ съюзъ върви изъ сжщия пжтъ“ (стр. 189).
2. Конкурситѣ за учебници сж комедия“ (стр. 189).
3. „Тѣ ще бждатъ само паразити на държавната трапеза“; „забравятъ“ вм. „зубрятъ“ (191).
4. Изпуснатъ е изрази: „Похвално е усърдието на нѣкои родители въ в. „Миръ“ да сочатъ неджизитѣ на училището, но защо винятъ учителя“.

Редакцията проси извинение за направенитѣ коректурни грѣшки.

II. БЕЛЕТРИСТИКА.

НА МОЯ УЧИТЕЛЪ.

Отеква бавно звънъ далеченъ
Навредъ по родната земя
И, сѣкашъ, духъ на радостъ, вѣченъ,
Издига огнени крила.

И тръгватъ бърже къмъ школото —
Милйони радостни деца
Отъ градоветъ и селата,
Съсъ огънь пламналъ въвъ сърдца.

А тамъ въ школото ги очаква
Учителътъ съсъ бащинъ зовъ,
Душа му въ трепети проплаква,
Пропита съ подвигъ и любовъ.

И съ слово тихо като пѣсень
Той гали детските души,
Съсъ духъ божественъ и небесенъ
Невежеството въ тѣхъ руши.

Съсъ книга огнена въ ржцетъ
Той сочи смисъла свещенъ,
И бавно вдига имъ крилетъ —
Орли да бждатъ всѣки день.

Очитъ детски се отварятъ,
Сърдце имъ трепка и играй;
Устата шепнатъ и повтарятъ
Словата за мечтаний рай.

Бѣжаново

Ал. Спасовъ,

редакторъ на сп. „Свѣтулка“.

Душитъ бавно се сродяватъ,
Духътъ разгаря въ буенъ пламъ;
И нови двери се отварятъ
Въ сърдца имъ чисти — свѣтълъ храмъ.

Душата въ пламъкъ се разлива
И гали тихо съ своята речъ,
И пѣсень нова и звънлива
Деца та носи тамъ далечъ.

О, колко, любиме те ние,
Учителю, Божественъ фаръ!
Душата наша подвигъ крие,
Що ти издигна въвъ олтаръ!

Въ борбитъ смѣли, вдъхновени
Ще бждемъ вѣчно ний борци
Съсъ воли въ огънь закалени,
На скъпо щастие творци.

Живѣй, учителю народенъ,
Съсъ радостъ сладка въвъ свѣта,
Че твой духъ горещъ, свободенъ
Борба вдъхна ни съ красота . . .

Ще помнимъ вѣчно твое дѣло
На братство, истина, любовъ;
Сърдце ти — слънце що ни грѣло,
И твоя пламенъ боевъ зовъ!

Мико Кр. Цоцовъ.

Зловещата стомна.

Учителствувахъ първа година самъ въ едно малко село. Училището бѣше накрай селото, въ голѣмъ разграденъ дворъ. Въ сѣщия дворъ бѣха още черквата и единъ празенъ селски хамбаръ. Училището бѣ стара паянтова сграда. Таванътъ бѣ низкъ, и когато се изправяхъ, главата ми удряше по него. Училището имаше всичко три стаи. Едната—учебна, втората—малка учителска стаичка и третата—тъмна, недоправена, въ която лѣяха свѣщи за черквата.

Азъ заживѣхъ въ училището, въ малката стаичка. Като се научиха селянитъ, че ще живѣя тамъ, започнаха да ме придум-

вато, да напустна училището. Никой до тогава не билъ живѣлъ въ него. Имало лоши духове тамъ. Имало вампири и таласъми. Единъ селянинъ разправя, че една вечеръ, като минавалъ случайно край училището, чулъ пѣсни отъ тавана му. Другъ чулъ гайда да свири въ хамбара на провиквания като на свадба:

— И-и-и-ху-у-у!

Трети видѣлъ малко яре на покрива на училището. Ярето изведнажъ станало на куче и го залаяло. Четвърти ми разправя, какъ дѣдо му въ турско време, видѣлъ огънь да гори една нощъ на сжщото мѣсто, гдето бѣше сега училището. Друга нощъ дѣдо му видѣлъ на сжщото мѣсто единъ турчинъ. Седи турчинътъ и пуши съ дълъгъ чибукъ, дълъкъ колкото остень. Изведнажъ турчинътъ станалъ на куче и кучето почнало да го лае. Той побѣгналъ и, чакъ когато се прекръстилъ, кучето се изгубило.

Азъ се смѣхъ на тия приказки на селянитѣ и си живѣхъ спокойно и безъ страхъ въ малката стаичка на училището.

Изминаха се така три месеци. Една сутринъ засвири студениятъ горнякъ, завалѣ снѣгъ. Цѣлъ день вѣтърътъ не престана, снѣгътъ не спрѣ. Привечеръ вѣтърътъ се усили и завѣя страшна виялица.

Стъмни се.

Вечерахъ набързо. Полегнахъ и взехъ една книга да чета. Фуртуната навѣнъ бѣснѣше и свирѣше страшно. Стъклата на прозорцитѣ дрънкаха и треперѣха. Вратата на хамбара се отваряше, скърцаше и съ страшни удари се затваряше. Бурята си играеше съ нея. Старата черковна камбанария скърцаше.

Далечъ въ полето се чу отчаянъ гласъ. Кой ли клетникъ е загубилъ пжтя си? Чу се и кучешки лай. И бурята бѣснѣше. Тя искаше всичко живо да изплаши, всичко да затрупа...

Оправихъ леглото и легнахъ да спя. Току що угасихъ лампата, чухъ на тавана чуденъ, тайнственъ гласъ... Продължително и жално:

— Ж-ж-ж-ж!

Вслушвамъ се... Гласътъ идѣше отъ тавана — тъкмо надъ главата ми.

— Ж-ж-ж-ж! — Стонъ на умирающъ човѣкъ!... Спрѣ. Пакъ подхвана.

А бурята навѣнъ ревъше. Носѣше облаци снѣгъ и засипваше прозорцитѣ ми. Снѣгътъ удряше въ стъклата и тѣ треперѣха и дрънкаха. Върбитѣ пищѣха зловѣщо. Вратата на хамбара се удряше още по-страшно. Камбанарията скърцаше още по-жално. И гласътъ на тавана скимтѣше още по-тежко: —

— Ж-ж-ж-ж!

Нощъ страшна за самъ човѣкъ. А азъ бѣхъ самъ въ стаята, самъ въ цѣлото вехто училище, самъ всрѣдъ трзи пустъ край на селото, и бѣхъ едвамъ осемнадесетъ годишенъ.

Гласътъ отново подхвана своята жална пѣсенъ: ж-ж-ж-ж и все повече и повече усилваше. И колкото повече се вслушвахъ, толкова по-ясно се чуваше. Косата ми настръхва. Студени трѣпки полазиха отъ къмъ краката ми. Потъ облѣ тѣлото ми... Неволно спомнихъ всичко, което ми разправяха селянитѣ за училището.

Що да сторя?! Да заспя—не мога, да бѣгамъ — на кжде? Цѣлото село отдавна спи и кого да събуждамъ? Па и какво ли ще кажа на селянитѣ? ... Бѣгамъ! Значи вѣрно е всичко, що разправяха тѣ за училището и неговитѣ вампири и таласѣми! ...

Лежа и треперя. Мислитѣ ми летятъ съ свѣткавична бързина, сърдцето ми тупти — ще изхвъркне. ...

А на тавана точно надъ главата ми се стене все по-страшно и по-зловещо!

— Ж-ж-ж-ж.

Скочихъ бързо, провѣрихъ дали е заключена вратата и пакъ бързо легнахъ. А бурята блѣскаше яростно стѣклата и се мжчеше да се вмжкне въ стаята ми. Устата ми пресѣхнаха. А надъ главата ми стененето продължаваше още по-жално:

— Ж-ж-ж-ж.

Запалихъ лампата. Съгледахъ брадвата задъ вратата и се окуражихъ малко.

Но да чакамъ така до сутринѣта, струваше ми се, че ще полудѣя.

Мислихъ, мислихъ и най сетне решихъ. Облѣкохъ се набързо. Взахъ брадвата въ едната ржка, лампата въ другата, отворихъ вратата и изкочихъ навънъ. Вѣтърътъ ме посрѣщна яростно и угаси лампата.

Повърнахъ се бързо въ стаята. За да се кача на тавана и вида, каква е тая страхотия, която ме плаши, трѣбваше да излѣза отвънъ подъ стрѣхата. Тамъ бѣше дупката за тавана. Дълго време обмисляхъ, какъ да надхитря вѣтъра. Взахъ единъ голѣмъ вестникъ, който ми попадна подъ ржка, турнахъ лампата въ срѣдата на вестника, събрахъ четиритѣ му краища високо надъ шишето на лампата. Взахъ тѣй приготвения набързо фенеръ, взехъ брадвата и единъ столъ, и изкочихъ навънъ. Вѣтърътъ ме посрѣщна пакъ, но този пътъ го победихъ — не можа да угаси лампата.

Поставихъ стола, качихъ се на него и изкачихъ полека лампата на тавана. Вслушахъ се ... Гласътъ ми се стори този пътъ не тѣй страшенъ ... Дигнахъ брадвата напредъ въ дупката, сложихъ горе лампата и съ единъ скокъ се изкачихъ и азъ на тавана, цѣлиятъ потъналъ въ потъ. Взахъ пакъ лампата въ лѣвата ржка, поотворихъ малко отъ вестника, грабнахъ брадвата въ десната ржка и трѣгнахъ къмъ жгѣла на тавана, отгдето идѣха зловещитѣ стонове ...

Пристѣпямъ бавно, полека, озъртамъ се на вси страни съ дигната брадва въ ржка, готовъ за отбрана ... Оглеждамъ, приближавамъ! ...

И що да видя? ...

Една стомна безъ дъно! ...

Застанахъ предъ стомната—гласътъ спрѣ. Отстранихъ се, вѣтърътъ задуха и пакъ сжщиятъ зловѣщъ гласъ: ж-ж-ж-ж, се понесе предъ мене ... Разбрахъ ... Стомната бѣше обърната съ счупеното дъно къмъ вѣтъра. Той влизаше презъ шарокото счупено дъно, а излизаше изъ тѣсното ѣгърло, свирѣше и стенѣше ...

Не можахъ да спря яда и възмущението си и съ единъ ударъ на брадвата направихъ на кжсове зловещата стомна.

III. ИЗЪ ПРАКТИКАТА ЗА ПРАКТИКАТА.

К. Златаровъ,
учитель въ с. Тервелъ, Ямболско.

Чичо Снѣжко Бѣлодрешко.

Весели часове въ II отдѣление.

Вчера падна първиятъ снѣгъ. Но той пристигна съ такава вѣялица, че отне възможността на децата да го посрещнатъ съ радостъ. Изъ улицитѣ всички бързаха, съ загърнати глави въ ямурлуци или шалове и съ затворени очи, не смѣйки дори да дишатъ. И никой не се осмѣли да се полюбува на лудата игра на бѣлитѣ гостенки. Снѣжната виелица продължи цѣль день.

— Деца, днесъ селото ни има нова премѣна. Не се вижда калъта по улици и дворове.

— Снѣгъ, снѣгъ има на всѣкъде! Снощната виелица натрупа задъ нашия плѣвникъ голѣма прѣспа — по-висока отъ мене! — скача най-негърпеливиятъ ми ученикъ.

— Но днесъ прилича ли на вчерашната вѣялица?

— Сега възъ времето е тихо, топло, слънчево.

— И снѣгътъ става чудни топки!

— И мечка можемъ да си направимъ отъ снѣгъ!

— И човѣкъ!

Престѣпно би било да спра стихийното желание за творчество, което напираше въ детскитѣ гърди. Очитѣ свѣтѣха, ржцетѣ чертаеха въ въздуха образитѣ, плувнали въ въображението.

— Да излѣземъ!

Викъ на доволство се понесе изъ коридора и изпълни за-снѣжения дворъ. По-негърпеливитѣ започнаха веселъ бой съ снѣжни топки. Групитѣ, застанали на десетина метра една отъ друга, се обсипваха съ пухкави снѣжни топки. Смѣхъ. Всички сж победители. Ржцетѣ се зачервяватъ, гърдитѣ дишатъ бързо. Примирие, за да се съвзематъ всички.

— Хайде да си направимъ мечка!

— Човѣкъ, човѣкъ да си направимъ! Кратко съвещание. Какъ да си направимъ снѣженъ човѣкъ?

— Азъ ще донеса лопата да натрупаме снѣгъ.

— Не така, не! Ще търкаляме топки и тѣ ще станатъ голѣми.

Азъ гледахъ, какъ се прави.

Раздѣлиха се на групи и почнаха да търкалятъ снѣжни топки. Нѣкои съ възхищение гледаха, какъ топкитѣ растатъ.

— Оставете най-голѣмата тукъ — нареди съ самоувѣреностъ едно дете.

— Дайте по-малката върху тази за глава! Донесоха вжглени за очитѣ, носа, устата. Намѣриха и една скжсана сламена шапка. Въ ржката му забучиха дълга върлина. Всѣки викаше, даваше идеи, помагаше.

Снѣжниятъ човѣкъ ни гледаше ухилень. Зачервенитѣ ржчички плѣскаха отъ доволство.

— Какъ ли да го кръстимъ?
 — Снѣжко, чичо Снѣжко! — се обади най-досѣтливиятъ.
 — Чичо Снѣжко Бѣлодрешко! — изпѣ поетесата на отдѣлението.

Другитѣ подеха разговоръ:

— Добре дошълъ, чичо Снѣжко, много сърдитъ бѣше вчера?
 — Доведе ли баба Зима?
 — Много рано дойдохте. Нѣмаме още дърва.
 — Ще изморите и птичкитѣ. Тази сутринъ намѣрихъ едно умрѣло птиче въ снѣга.

— Едно хоро за нашия новъ гостъ!

Скокливо хоро се изви около чичо Снѣжко. Всѣки му подхвърляше по нѣкоя дума. За тѣхъ той бѣше живъ.

— Хайде да се раздѣлимъ съ нашия гостенинъ, че замръзнахме.

— Довиждане, чичо Снѣжко, довиждане! — И децата махаха зачервени ржички. Снѣжниятъ човѣкъ ги гледаше усмихнатъ, сякашъ съзнаваше, колко много радостъ бѣ донесълъ на малкитѣ.

Предметно учение.

— Хареса ли ви новиятъ гостенинъ, чичо Снѣжко?

— Днесъ времето е много хубаво. Вънъ бѣше много весело. Чичо Снѣжко бѣше много смѣшенъ.

— Азъ търкалѣхъ голѣмата топка. Снѣгътъ се лепѣше по нея и тя много бързо порастна. Руско направи малката топка. Поставихме я за глава върху голѣмата.

— Азъ пѣхъ, като му сложихъ вжглени за очи и чичо Снѣжко погледна.

— Като правѣхъ топки, ржцетѣ ми ужъ измръзнаха, пѣкъ после се сгрѣха.

Децата въ надпревара изказваха непринудено своитѣ впечатления, и говорѣтъ имъ, подбуденъ отъ току-що преживѣнитѣ радостни чувства, вървѣше гладко, безъ запъване.

— Но вчера, какъ дойде чичо Снѣжко?

— Вчера той дойде много сърдитъ. Цѣлъ день свири снѣжната вѣялица.

— Азъ, като си отивахъ, вървѣхъ съ затворени очи, нищо не виждахъ. Вѣялицата насмалко щѣше да ме събори. Цѣлъ пре-мръзналъ се прибрахъ у дома.

— Пѣкъ чичо тръгналъ отъ гарата и се объркалъ изъ нивитѣ. Шосето било затрупано, и на едно мѣсто нагазилъ снѣгъ до поясъ.

— Нашитѣ овце се прибраха вече въ село. Снощи щѣла да ги засипе вѣялицата на кошарата въ полето.

Дали всички посрѣщнаха чичо Снѣжко радостни, както ние днесъ?

— Има бедни хора безъ дърва, като нашитѣ съседи: Събиратъ слънчогледови стебла по нивитѣ, че тѣхъ горятъ.

— И за птичкитѣ не е добре. Не могатъ да намѣрятъ храна

подъ снѣга. Азъ намѣрихъ едно птиче умрѣло. Мама каза, че е умрѣло отъ студа.

— Въ нашия оборъ видѣхъ тази сутринъ птичета, скрили се отъ студа и търсятъ храна при конетѣ и воловетѣ.

— Слушайте да ви кажа молитвата на едно бедно дете къмъ чичо Снѣжко:

Чуй ме, Снѣжко Бѣлодрешко,
я запри, —
че селцето цѣло съ бѣло
ти покри!

и т. н. т.

Това стихотворение, въ часа по пѣние, се заучава като пѣсень.

Писане.

Чичо Снѣжко Бѣлодрешко.

Общо съчинение.

— Какъ посрещнахме първия снѣгъ? Кой ни е първиятъ гостенинъ? Какъ го кръстихме? Този часъ имаме писане.

— Да си напишемъ съчинение за чича Снѣжка!

— Какво заглавие да му сложимъ?

— Бой съ снѣжни топки.

— Снѣженъ човѣкъ.

— Чичо Снѣжко.

— Чичо Снѣжко Бѣлодрешко.

Спрѣхме се на последното заглавие и го написахъ на дѣската.

— Какво ще пишемъ най-напредъ?

— Първиятъ снѣгъ падна.

— После? — Съ общи усилия се получи следното разказче:

Чичо Снѣжко Бѣлодрешко.

Първиятъ снѣгъ падна. Покри калнитѣ улици и покривитѣ. Излѣзохме на двора. Бихме се съ снѣжни топки. Направихме си снѣженъ човѣкъ. Кръстихме го чичо Снѣжко Бѣлодрѣшко. Бѣше много смѣшенъ. Играхме край него хоро.

— Ехъ, че весело бѣше!

Следъ като се разгледаха правописнитѣ особености на думитѣ, децата преписаха разказчето като полудиктовка.

Рисуване.

Рисуване на чича Снѣжка.

Този часъ ще нарисуваме това, което най-много ви харесва отъ вчерашното посрѣщане на снѣга.

— Азъ ще нарисувамъ чича Снѣжка!

— А азъ — и хорото, което изиграхме около чича Снѣжка.

— Искамъ да нарисувамъ, какъ Минчо търкаля голѣмата снѣжна топка.

— Спомнете си, какъ направихме снѣжния човѣкъ: Най-напредъ поставихме голѣма снѣжна топка. И вие ще почнете да рисувате първомъ нея. После поставихме малка топка за глава. На главата поставихме: очи, носъ, уста. Какъвъ цвѣтъ има снѣга? А вжленитѣ? Рисувайте!

Децата разказаха пакъ, сега на блокчетата си, веселото посрещане на Снѣжко Бѣлодрешко.

Теню Андреевъ,
училищенъ инспекторъ

История.

II прог. класъ.

Второто българско царство. Освобождение отъ византийското робство.

Отъ предния урокъ „Византийско робство и опити за възстание“ ученицитѣ сж направили извода, че всѣки новъ день се създаватъ се по-благоприятни условия за освобождение отъ Византия.

Утвърдената отъ 1019 година гръцка власт вършила безчинства, унищожавала всичко българско, закривала училища, замѣнила българското духовенство съ гърци. Въ църквитѣ се служило на гръцки езикъ, облагали населението съ тежки и непоносими данѣци и ангарии, отнемали земитѣ, стадата и имотитѣ на поробенитѣ.

При все това, несломимъ е духътъ на българина, защото той добре знае, че никой не е въ състояние да отнеме свещеното право на българката да ражда герои, които и като боляри, и като велможи, и като божи служители, — дори и като овчари сж обзети отъ една мисль — да скжсатъ веригитѣ на непоносимото робство!

Ученицитѣ по свой починъ се интересуватъ да знаятъ сждбата на поробена България.

Тѣ изследватъ и откриватъ!

Тѣ дирятъ източници, отъ които ще научатъ, кога и какъ българитѣ сж възвърнали царството си и заедно съ него — свободата си.

Непринудени отъ учителя тѣ четатъ отъ учебника следващитѣ уроци; тѣ се ровятъ изъ класната библиотека, дирятъ историческо четиво. Наредъ съ това, разглеждатъ истор. карти въ учебницитѣ; тамъ намиратъ картата „България при Ив. Асенъ I и Петра“.

Въ часъ по рисуване ученицитѣ копиратъ тази карта заедно съ поробенитѣ земи и съ земитѣ на съседитѣ.

Имената на мѣстата — планини, рѣки и селища, кждето сж се разигравали събитията по освобождението на българитѣ отъ гръцкото иго, ще се поставятъ въ часа по история — при предаване на урока. Тогава ще се очертае и границата на Асенева България.

Учителътъ закачва по стенитѣ въ класната стая картитѣ и изображения, които могатъ да дадатъ идея за Търново, мѣстото кждето зората за освобождението изгрѣ въ 1186 год. на Царевецъ, Трапезица, църквата Св. Димитъръ, оловения печатъ отъ Асенъ I „Асѣнь цр българомъ“ и „свѣтъ Димитръ“ (стр. 41 „Царевградъ—Търновъ“ — отъ Любомиръ Владикинъ). Ученицитѣ разглеждатъ и картината „Епископъ Василий провазгласява Петра за царъ“ (стр. 72 отъ учебника на Ив. Кеповъ). По стената на стаята е и картата на II бълг. царство отъ В. Миковъ.

Колко би било полезно, ако ученицитѣ отъ поне близкитѣ селища до гр. Търново посетятъ старата столица. Тамъ тѣ ще отварятъ очитѣ на душата си и ще прочетатъ по нѣмитѣ развалини историята на цѣль народъ; тамъ ще научатъ чудни приказки за царе и царици, за свѣткавични победи, за болярска измама, за страшни падения, за героичната епопея на дѣдитѣ ни и за... злата орисница на сждбата ни!

* * *

Съ означенитѣ помагала урокъътъ е наполовинѣ подготвенъ, защото тѣ засилватъ самодейността и активността на децата; тѣ възбуждатъ интересъ къмъ историческото обучение; тѣ правятъ историята по-достъпни и по-нагледна. Тѣй учителятъ ще въведе ученицитѣ въ далечното минало, тѣй учащитѣ ще станатъ изследвачи на мотивитѣ и на причинитѣ, които сж предизвикали историческитѣ събития, и само тѣй тѣ ще могатъ да правятъ правилни изводи за последицитѣ отъ тѣхъ.

Презъ време на урока.

Ученицитѣ отварятъ тетрадитѣ си при новата карта „България при *Ив. Асень I и Петра*“ (границитѣ на освободената територия не сж очертани).

— Ето нещастна поробена България! Разгледайте я и помислете: какви хора живѣятъ, кой ги управлява и какво е било тѣхното положение.

Само отъ гърци ли сж страдали българитѣ въ това време?

Отбележете въ картитѣ си надъ р. Дунавъ „Царство на куманитѣ“, а до тѣхъ на северъ отъ Дунава и къмъ Черно море „печенегитѣ“.

Куманитѣ често минавали Дунава; тѣ причинявали голѣми пакости на българитѣ (защо?), и голѣми неприятности даже и на завоевателитѣ византийци (защо?).

Помислете: може ли да стане нѣкакво споразумение между български боляри и кумански военачалници!

Отъ северо—западъ увеличената съ поробена България византийска държава е имала за съседи, сърби и маджари. Отбележете въ картитѣ си сръбското и маджарско царства и кажете — като съюзници, не биха ли се възползвали отъ упадѣка и лошото управление на византийцитѣ?

— Маджаритѣ обявили война на Византия и превзели Бѣлградъ, Нишъ и София. Тѣ задигнали отъ София и мощитѣ на св. *Ив. Рилски*.

— Какъ сж погледнали българитѣ на тази война? — Съ тѣжа, защото българитѣ въ тия мѣста, наново страдатъ отъ чужди нашествия и съ радостъ, защото Византия воюва и отслабва.

Маджаритѣ свързватъ миръ съ Византия (защо и при какви условия?).

И норманитѣ нападатъ Византия. И това събитие е въ полза на българитѣ (защо?).

Отъ доутукъ водената беседа се оформя въ първа точка отъ диспозицията:

1. *Теглото на българитѣ отъ византайци, кумани, печенеги и маджари и отслабване на византийската държава.*

Ученицитѣ разказватъ тази частъ отъ урока.

Краятъ на теглото за българитѣ приближава. Чашата на търпението е вече препълнена. Още малко и бурята ще настъпи. Съ такива чувства заживяватъ ученицитѣ. И тѣ налучкватъ, тѣ се досѣщатъ, че боляритѣ се втурватъ между народа — да го организиратъ и насѣскватъ противъ византийцитѣ.

Петъръ и Асенъ искатъ отъ императора Исакъ Ангелъ — да иматъ своя войска. (Защо?) Превидниятъ мотивъ — да пазятъ България отъ нашествието на кумани и печенези, а истинскиятъ — да създадатъ своя военна сила, чрезъ която да сломятъ византийското омразно владичество. Императорътъ не удовлетворилъ искането на Петра и Асенъ.

Братята Асенъ и Петъръ строятъ черква *св. великомъченика Димитъръ*. (Защо сж нарекли църквата на този светия?)

Тукъ се съобщава легендата: гърцитѣ разпространявали мълвата, че Солунскиятъ светецъ (св. в. м. Димитъръ) държалъ тѣхна страна, че той нѣколко пѣти е сразявалъ българското войнство и, че внезапната смъртъ на царъ Самуила било причинено отъ неговото невидимо копие.

Търновскиятъ епископъ, като гледалъ голѣмото българско страдание отъ гърцитѣ, проливалъ много сълзи и се молѣлъ предъ Бога да избави България отъ това грѣцко робство. Веднѣжъ като плакалъ, явилъ му се св. великомъченикъ Димитрий и му рекълъ: „Богъ спомни дома и рода на българскитѣ царе и ме изпрати на помощъ и обновление на българското царство. Затова постави Асановцитѣ за царе на българитѣ и Богъ ще вдигне българския скиптеръ“.

Денътъ на освещаване църквата — день на възстание противъ гърцитѣ, день на коронясване Петра за царъ на българитѣ (1186 г. — преди 751 година).

Хиляденъ народъ въ Търново. Следъ освещаване на църквата епископъ Василий коронясва Петра. Асенъ държи предъ народа пламенна речъ:

Братя българи!

Дошло е време да отхвърлимъ позоренъ гнетъ на омразни гърци. Не може вече да ги оставимъ спокойно да губятъ нашата народностъ, да грабятъ нашата страна и да не почитатъ дори ония малки права, съ които се ползувахме. Не, не може и не бива вече да търпимъ! Нека дигнемъ оржие и да почнемъ борба противъ всичко грѣцко — борба безпощадна и до край. Нима вие не сте храбри потомци на храбри дѣди? Защо още трѣбва да търпимъ? Нека всички се наредимъ подъ знамето на бунта! И скоро ще видимъ България свободна и могща! Ще я видимъ и велика, каквато е била при нашитѣ славни дѣди — при Крума и Бориса.

при Симеона и Самуила. Смѣлость и надежда! Защото и Богъ е съ насъ. Ето, вие чувате и знаете, че самъ св. Димитъръ е напусналъ вече страхливитѣ гърци, които оставиха Солунъ, градътъ на светеца, плячка на диви нормани. И отъ днесъ нататкъъ светецътъ е избралъ за свой градъ наше Търново. Той става вече нашъ защитникъ и покровитель. На оржие, българи, на оржие, братя!

— На оржие! На оржие! Долу омразна Византия! — ехтять урвитъ на Янтра отъ хиляди гърла.

И Търново възстало. Въстанали и всички градове — отъ Стара-планина до Дунавъ. На всѣкжде народътъ се дигналъ и се заредили стройни дружини — подъ обща заповѣдъ на Асена, любимъ народенъ вождъ, храбъръ и смѣлъ, мжжъ опитенъ и вещь въ военото дѣло

До тукъ се завършва още единъ важенъ моментъ отъ историята на възстанието. Ученицитѣ преживяватъ събитието и го озаглавяватъ.

Учителътъ написва на черната дъска втората точка отъ диспозицията на урока:

2. Асеновци подготвятъ възстанието.

Следъ това само по себе си се поставя въпросътъ: нима велика Византия, разполагаща съ огромна и добре въоръжена армия ще се примири съ станалото? Нима Асенъ и Петъръ сж толкова наивни да мислятъ, че съ шепа възстаници ще могатъ да освободятъ България?

— Императорътъ събира войска и потегля къмъ България, за да накаже възстаницитѣ и да усмири разбунтувания народъ. При Преславъ сполучилъ да ги разпръсне и следъ това се завърналъ въ Цариградъ.

Петъръ и Асенъ избѣгали задъ Дунава при куманитѣ. Съ голѣма куманска войска минали Дунава и завзели наново Северна България. Византийцитѣ пакъ тръгватъ да усмиряватъ възстаницитѣ, обсадили Ловечъ, обаче видѣли, че не ще могатъ да го превзематъ, та били принудени да сключатъ миръ, като признали независимостъ на Асеновци и на придобитата отъ тѣхъ земя.

Защо сж отстѣпили Византийцитѣ?

— Защото въ това време трѣбвало да се разправятъ и съ нашествието на кръстоносцитѣ, които на пътъ за Божии гробъ минали презъ Балкански полуостровъ и грабѣли населението.

България не била напълно обединена. Петъръ отстѣпилъ царската корона на Асенъ, тъй като Асенъ билъ по-смѣлъ, по юначенъ и по-храбъръ. Асенъ се възползувалъ отъ затрудненото положение на Византия и въ съюзъ съ куманитѣ миналъ Балкана, и въ единъ бой при Ст. Загора едва не пленили самия императоръ. Окураженъ отъ победитѣ, Асенъ превзема Анхиало и Варна и завладѣлъ София. Тукъ намѣрилъ мощитѣ на св. Ив. Рилски и заповѣдалъ да ги пренесатъ въ Търново. Наскоро българскитѣ войски превзели Люле Бургасъ, а после и Сѣресъ 1194 год.

Третиятъ важенъ моментъ отъ урока сж *победитѣ на бъл-*

гаритъ при Ловечъ, Ст. Загора, Анхиалъ, Варна, София, Люле-бургасъ и Съресъ.

Учителътъ и ученицитъ записватъ и тази точка отъ диспозицията. Тъ отбелязватъ въ картитъ си тия селища и при всѣко едно забождатъ игли съ книжни национални знамена. И тази частъ на урока се разказва отъ ученицитъ.

Четвъртата точка отъ диспозицията може да се озаглави — *„коварство, злоба и завистъ между водачитъ на българския народъ“*.

Велможата Иванко убива Асена (защо?).

— Защото Иванко е билъ подкупенъ отъ византийцитъ и защото бояритъ завидѣли на Асена.

Трагичността на това събитие най-добре се рисува въ пиесата „Иванко, убиецътъ на Асена“.

Целесъобразно е да се използва драмата при обучението — било като се прочетатъ отъ нея важнитъ моменти, било като се сценира или като се види цѣлата пиеса на театралната сцена.

Кое сърдце не се е трогвало отъ печалната сѣдба на Асена; кой не е проливалъ сълзи отъ умиление къмъ храбрия царъ; кой не се възмущавалъ изъ дъното на душата си отъ коварството на византийцитъ?!

И децата сж способни да излжчатъ сжщитъ чувства. Не само чувства, но и поука.

Урокътъ е преподаденъ. Ученицитъ усвоиха разказа. Тъ изживѣха събитията.

Тъ разказватъ на части и изцѣло историческитъ събития съ всичката научна обективностъ.

При така проявена активностъ и самодейностъ въ усвояване на историческия материалъ, може да се разчита, че за ученицитъ е открива всичката възможностъ да развиятъ писмено следнитъ теми:

- 1) Теглото на българитъ отъ византийцитъ.
- 2) Нашествията на кумани и печенеги.
- 3) Маджари превзематъ София.
- 4) Освещаване църквата „св. Димитъръ“.
- 5) Боятъ при Ловечъ.
- 6) Убийството на Асена.

Следващиятъ частъ учителътъ изпитва.

Ученицитъ излизатъ съ тетрадкитъ си по история; съ написанитъ съчинения, дадени имъ за домашна работа и съ нарисуванитъ карти: — България при Асена и Петра, България при Крума, при Бориса, при Симеона и България сега при Царъ Борисъ III.

Тъ разказватъ на части или изцѣло учения урокъ, като даватъ и всички пояснения на историческитъ факти, четатъ свои и чужди съчинения и разкази, сцениратъ отдѣлни събития, пѣятъ национални пѣсни, тѣсно свързани съ учебната материя, правятъ описание на изгледи отъ старо Търново, сравняватъ картитъ на България презъ времето на предишнитъ царе съ днешна България и пр.

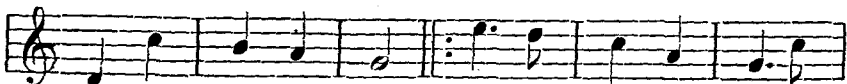
Баба Марта.

Moderato

Т. СТЕФАНОВЪ

Що се сър-дишъ, ба-бо Мар-то, ма-лъкъ

Съч-ко ли гъл-чишъ? Сти-га ви-ка, сти-га

пла-ка, ще се, ба-бо, у-мо-ришъ, у-мо-ришъ.

Я засмѣй се слънце топло-
да огрѣе пакъ свѣта.
Та долчинки и полянки
да постелишъ съ трева. (2)

Да заблѣе бѣло агне,
да засвири младъ овчаръ.
Да напжпять дърветата,
да зарадвашъ младъ и старъ. (2)

И орачътъ съ нова радостъ,
пакъ да шета изъ нивя.
Дървесата да разлистнатъ,
да се китнатъ съ цвѣтя. (2)

Ек. Манчева.

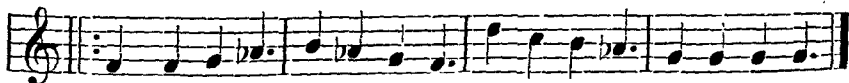
Ржчички.

Moderato

Т. СТЕФАНОВЪ

Азъ си и-мамъ две рж-чич ки. Тѣ при-ли-чатъ на лъ-жич-ки.

Съ тѣхъ си ми-я ли-чи-це-то, ли-чи-це-то, о-чич-ки-тѣ.

Всѣка има петъ прѣстчета.
Петъ прѣстчета, петъ братлета:
Кутре, палець, показалець.
Ето срѣденъ и безимень. (2)

Т. Стефановъ.

IV. ИЗЪ ЖИВОТА И УЧИЛИЩЕТО.

Методий Н. Мариновъ,
прог. учителъ въ с. Лѣвачево, Смолянско.

Отворено писмо до г. Колю Владимировъ, у-ль
въ София.

Уважаемый господинъ Владимировъ,

Въ нѣколко статии, печатани въ сп. „Свободно възпитание“ и в. „Просвѣтно единство“ съ една голѣма настойчивостъ (!) провеждате тезата, че за училищни инспектори трѣбвало да се назначаватъ само лица, завършили педагогика въ университета. Вие разглеждате единъ щекотливъ въпросъ, по който писаха и се изказаха не малко учители. И трѣбва още отъ сега да Ви кажа, че Вашето мнение се посрещна съ недоволство и почуда отъ народното учителство. Колкото и да държите за високото качество на висшиста, Вие никого не ще убедите, че само изъ срѣдата на висшиститѣ педагози трѣбва да се вербуватъ околийски училищни инспектори. И ето защо: *основното учителство у насъ въ миналото и сега е излъчвало и излъчва отдѣлни учители, които благодарение на своитѣ природни дарби и силенъ стремежъ къмъ самообразование, сж заемали достойно поста на окол. учил. инспекторъ.* Тѣхъ ще ги видите сътрудници на всички наши педагогически списания, автори на книги и ръководства, отлични референцици, подготвени методики и наставници на основното учителство. Вие сте се запретнали да отречете правото на първоначалнитѣ и прогимназиални колеги, които и на практика и на теория съ денонощенъ трудъ сж се подготвили за ръководители на учебното ни дѣло. Смѣтамъ, че грѣшите, когато настоявате да се отнеме една иерархическа възможностъ на основното учителство. Отъ лични срещи съ Васъ и Ваши писания, Ви познавамъ като ревностенъ поддръжникъ на свободното възпитание и образование (обучение и възпитание), и мене ми става чудно, какъ единъ педагогъ-новаторъ като Васъ може да се държи като въ догма за формата (дипломата). Сякашъ забравяте, че не е дипломата, която прави човѣка творецъ, а *дарбата, волята и устрема за трупане чрезъ собствень трудъ обща и специална култура.* Да ви посочвамъ ли примѣри за наши основни учители, които днесъ работятъ като признати педагогически писатели и ръководители?—*Д. Правдолюбовъ, К. П. Домусчиевъ, Христо Спасовски, Ан. Борлаковъ, Д. Чолаковъ, Живко Симеоновъ, Аспарухъ Крайчевъ, Божилъ Върбановъ и мн. др.* Тѣ не сж висшисти. Но съ какво отстъпватъ на висшиститѣ? Самъ отговорете! *Но искрено и непренудено!* Следъ това погледнете въ низинитѣ, дето сте били до вчера! Огледайте внимателно съ духовния си погледъ и вижете, не ще ли забележите десетки учители, които съ натрупани знания отъ университета на живота, училищната действителностъ и педагогическата литература (наша и преводна), правятъ свѣрхъ усилия да се

изкачатъ по-високо на иерархическата стълба! Самъ кажѣте: съ какво право искате да имъ отнемете тази възможность? Каква пакость биха принесли на съвременното образование, когато тѣзи *учители работятъ съ талантъ, любовъ и подготовка за прогреса на сжщото това образование?* При това положение мене ме очудва Вашата упоритость и ми дава поводъ да мисля, че *Вие сте готови да изгорите юргания зарадъ бѣлхата.* Сжщевременно мисля, — не, дълбоко съмъ убеденъ, че и *почитаемото Министертво на просвѣтата, както и Просвѣтния сѣюзъ* не ще допуснатъ това Ваше „пожелание“ да добие законна сила въ готвения законопроектъ за народната просвѣта, *защото разумното е и вишиисти и основни учители да добиватъ, чрезъ конкурсенъ изпитъ, правото на околийски училищни инспектори.*

На край, като Ви благодаря, че ми дадохте поводъ още веднѣжъ да *защитя служебнитъ и професионални интереси на будното народно учителство, азъ Ви поднасямъ моята почитъ.*

Дим. Х. Ивановъ
София

Изъ кой пжтъ?

Отъ време на време, по разни поводи, посещавамъ разнитѣ кжтове на страната. Поради краткия си престой тамъ, виждамъ нѣща, които ми бодатъ очитѣ, а на тия, които ги виждатъ всѣки день, не правятъ особено впечатление. Нѣкой отъ тия нѣща сж така важни и сждбоносни за физиономията на нашия народъ, че не бива никой да ги отминава нехайно. По едно странно лекомислие, модността на тия нѣща ги прави да бждатъ сжщността на народното ни възпитание, а това лекомислие ги допуска и въ организацията на нашето училище. Поради това изнасянето имъ въ педагогическия печатъ е особено необходимо.

* * *

Наскоро, възползуванъ отъ лѣтната ваканция, отивамъ къмъ нашия край и родното ми село, следъ като дълго не съмъ билъ тамъ. Занасямъ на сестрата подаръкъ платъ за дреха. Зарадвана, тя промълви съ усмивка: „Че да правятъ хоро, ще има, кжде да си покажа подарѣка, пжкъ то сега... ако ида нѣкога на черква“...

— Че какъ, не правятъ ли вече хоро?

— И по-рано не правѣха хоро лѣте, — сега кой щѣ си остави работата, тука отъ години и Великденъ минава безъ хоро!

— Че какъ прекарватъ празниците, какъ се веселятъ?

— Че какъ? Свикнаха съ „движение“ изъ корията. И млади и стари излизатъ тамъ, разстѣпватъ се часъ — два и се прибиратъ... Често младитѣ правятъ танцувални вечеринки. Просто било и срамотно да се играе хоро.

— Ами знаятъ ли да танцуватъ?

— Знаятъ всички. И по другитѣ села, че и по най-забутанитѣ не играятъ хоро, танцуватъ. То какво бѣше по-рано...! Като се залюляло онова хоро на широко по поляната, като се

налови мало и голѣмо, та раскърши снага и развесели душа, а сега ...

— Не правятъ ли хоро поне старитѣ?

— Не могатъ! Младитѣ имъ се подиграватъ, съ лудории развалятъ хорото, не даватъ на свирачитѣ да свирятъ. На този Великденъ стана хоро, но съ стража — кметътъ иска да се запазятъ обичаитѣ и постави караулъ, който да не позволява немирства и буйства на младитѣ.

Всрѣдъ селото е направено ново, хубаво читалище — паметникъ. Отиваме да го видимъ. На стената на широкия сега празенъ салонъ е обявенъ реда и времето за танцитѣ — шими, румба, фокстротъ, танго ... Направи ми впечатление, че въ програмата нѣма валсъ. Обясниха ми, че не е модерно да се валсува. За ржченицата е опредѣлено най-малко време — само 5 минути. Свири джасъ — музика.

Научили, че съмъ си дошелъ, свои отъ друго село, заселени тамъ между турци отъ 40 години, дойдоха съ кола да ме взематъ и заведатъ на гости. Неизбежната веселба тамъ я правѣше навече мой племеникъ, цигуларъ. Свири великолепно народни свирни, и то, за голѣмо мое удоволствие, на гадулка. Тя е не съ 3 струни, както обикновено, а съ 7 — допълнителнитѣ за отекване, както ми обясни той. Племеникътъ има и обикновена цугулка (било по-модерно да се свири съ такава), но съ нея свири по-рѣдко.

— Защо свиришъ тогава съ гадулка повече?

— Знаятъ ме навсѣкжде наоколо и ме викатъ да свиря особено по-първи хора, интелигентни, кога се се събератъ. Търсятъ ме нарочно за гадулката и за народнитѣ свирни.

Явно е, само желанието за по-особна музика у интелигентнитѣ е предпазила племеника ми, второкласникъ, добъръ свирачъ, отъ „бришовката“ (както казватъ у насъ на обикновената цигулка) и отъ „Червената ти връзка“, „Крепи се буцо“ и други шлагери.

Между сродницитѣ въ селото е и млада булка, майка на двуседмична щерка.

— Какъ ще кръстите малката? — запитваме следъ обичайнитѣ честитки и благопожелания.

Записахме я вече — Сарафка.

— Че какво е пъкъ това име?

— Баба и се казва Сава, но нѣ ни харесва това име, много е старовремско, та затова ...

Възраженията ни сж напраздни. Всички сж убедени, че безмисленото име е по-хубаво, по-звучно, отколкото употребяваното до сега отъ народа.

Всрѣдъ населения съ турци Дели—Орманъ, родното ми село е чисто българско открай време. То е центъръ, който е разселвалъ българи и е насаждалъ българщина въ областъта, а сега е близо до новата ромънска граница. Въ тоя центъръ сега високо художественитѣ, стилни народни танци—хора и музика сж изоставени като нѣщо, което е счетено просто, срамно и замѣнено съ модно отъ най-долна проба, пълно съ грубо еротично, чувствено. Тѣ сж изхърлени и отъ училищнитѣ ни програми при последнитѣ имъ преработки. И това става въ време на повишени грижи за засилване националенъ духъ, на поставяне въ центъра на народ-

нитъ грижи, грижитъ за физическо възпитание. А народната игра и музика съдържатъ толкова богатъ материалъ за цѣлѣта! Чудно е, какъ ръководниците не сж осъзнали това и не сж направили потребното да се тачатъ и пазятъ ценноститъ, създадени отъ нашия народъ, които сж го опазили отъ претопяване презъ вѣковетъ!

Ще кажатъ нѣкои, че това трѣбва да направятъ мѣстнитъ интелигентни деятели, преди всичко учителитъ. Но тѣ нищо почти не могатъ направи противъ едно повсемѣстно увлѣчение. Навсѣкжде по селата все по-често ще видите модерни танци, а наредъ съ тѣхъ и футболъ, вмѣсто нашенскитъ кръшни хора, игра на роби, на челикъ, на топка, на куминъ, овчарско скачене, заешко скачене, шукъ-шукъ и др. народни игри и спортове.

Народътъ ни се отказва отъ най-съкровено то свое, ценното, създадено презъ вѣковетъ, което ги отличава и отдѣля като самостоятелна единица въ реда на другитъ народи — танци, музиката, обичаитъ, имената и пр. въ замѣна на модното, чуждото, шлагерното. Обезличенъ по този начинъ, безпредметни ставатъ грижитъ за националната му отбрана — тя не ще има, какво да брани!

Силенъ е народъ, който има съзнание за свое национално достойнство и който действително притежава такова и го култивира!

П. Д. Тимневски,
срѣдищень директоръ на прогимназия.

Отпускътъ на учителитъ.

Отпуски на учителитъ, било по болестъ, било по домашни причини, съгласно чл. 16 т. 9 отъ наредба-законъ за ръководство, надзоръ и управление на основнитъ училища „Държавенъ вестникъ“, бр. 112 отъ 6 августъ 1934 год., до 3 дни се разрешава отъ главния учител, респективно отъ директора на училището, последнитъ се ползватъ и тѣ съ 3 дневенъ отпускъ, разрешенъ отъ себе си, като въ единия и въ другия случай уведомяватъ срѣдищния директоръ, при втория случай упоменаватъ въ съобщението, кого оставатъ за свой замѣстникъ:

Срѣдищниятъ директоръ, съгласно чл. 11 т. 5 на сжщата наредба, разрешава на учителитъ отъ общината отпускъ по болестъ и домашни причини до 5 дни. Тия 5 дни се броятъ извънъ тритъ дни, разрешавани отъ главния учител или директора. При това положение срѣдищниятъ директоръ, който е и директоръ, и главенъ учител на училището едновременно, разрешава отпускъ по болестъ и домашни причини до 8 дни. Срѣдищниятъ директоръ при нужда, си разрешава самичкъ съответния отпускъ по болестъ и домашни причини, като за това уведомява околийския училищень инспекторъ и упоменава, кого остава за свой замѣстникъ.

Учителитъ могатъ да се ползватъ презъ една учебна година само съ 10 дневенъ платенъ отпускъ по домашни причини. Извънъ този отпускъ другъ такъвъ може да се дава по преценка на Министерството на народното просвѣщение, само при извънредни

случаи и то неплатенъ. Когата единъ учителъ е използвалъ 8 дневенъ отпускъ по домашни причини, ако има нужда, за останалитъ два дни иска разрешение чрезъ околийския училищенъ инспекторъ отъ областния, на който Министерството дава това право да разрешава такъвъ отпускъ.

Околийскитъ училищни инспектори, съгласно чл. 6 т. 8 отъ същата наредба, разрешаватъ платенъ отпускъ по болестъ на учителитъ до единъ месецъ въз основа на медицинско свидетелство, а съ медицински протоколъ, съставенъ отъ комисия, състояща се отъ двама лѣкари, отъ които поне единъ на държавна служба, и отъ представителъ на учредението, въ което служи заболѣлиятъ — до три месеца, а областнитъ училищни инспектори, съгласно чл. 4 т. 7 отъ поменатата наредба, разрешаватъ на учителитъ отъ областта, въз основа на медицински протоколъ, също платенъ отпускъ отъ 3 месеца до една година.

Никой учителъ не може да отсъствува, до като не получи съобщение, че му се разрешава отпускъ. Изключение се прави въ случай на внезапно и сериозно заболѣване. Въ такъвъ случай, обаче, учителитъ е длъженъ незабавно да подаде потрѣбното заявление за отпускъ. При явно неотложни нужди учителитъ може да заміне въ отпускъ, следъ като подаде потрѣбното за това заявление и преди да получи разрешение, но винаги съ знанието на главния учителъ или директора и то на своя отговорност — § 63 отъ правилника за народнитъ основни училища.

Отпускъ се иска винаги съ обгербвано заявление, макаръ и за единъ день — § 63 отъ правилника за народнитъ основни училища е отмененъ съ закона за гербовия налогъ. Всѣки отпускъ исканъ отъ околийския училищенъ инспекторъ или областния става съ заявление, подадено чрезъ главния учителъ или директора, който го препраща съгласно § 159 отъ правилника за училищнитъ инспекции, въ което излага:

а) Съ колко дневенъ отпускъ презъ течение на учебната година и по какви причини се е ползвалъ до сега просителитъ, отъ кого е билъ разрешенъ този отпускъ, като се укаже № на предписанието или заповѣдта, съ която отпускътъ е билъ даденъ.

б) Какво е мнението на главния учителъ, респективно на директора, по молбата на просителя, като, дето е необходимо това, се обоснове, защо трѣбва да се разреши или откаже отпускътъ.

в) Отъ кога трѣбва да се счита отпускътъ. Ако отпускътъ се иска по болестъ, то главниятъ учителъ или директора на училището трѣбва да яви задължително въ надписа, дали учителитъ посещава училището, дали заболѣлиятъ лежи на легло въ мѣстоучителствуването си, или е заминалъ и отъ кжде е подадено заявлението за отпускъ.

На учителкитъ за освобождаване отъ бременостъ се разрешава до два месеца отпускъ, независимо отъ прослуженото време и другитъ имъ полагаеми отпуски. Тоя отпускъ се разрешава въз основа на медицинско свидетелство, издадено отъ училищенъ лѣкаръ или лѣкаръ на държавна служба. На учителки, които пожелаатъ, може да се разреши неплатенъ отпускъ и за

още три месеци отъ бремеността (Наредба-законъ за допълнение на чл. 73 отъ закона за народното просвъщение, „Държавен вестникъ“, брой 274 отъ 10. декемврий 1937 год.).

Съгласно наредбата-законъ за образованието и подпомагането на даровити деца и младежи („Държ. вестникъ“, брой 218 отъ 24. XII. 1934 год.) всѣко заявление, подадено до всички учреждения, подведомствени на Министерството на народното просвъщение, се облепватъ съ 3 лв. специална марка фондъ „Даровити деца и младежи“.

Съгласно § 157 отъ правилника за училищнитѣ инспекции, околийскитѣ и областнитѣ училищни инспектори бдятъ, щото лицата, които разрешаватъ отпускитѣ по домашни причини и болестъ до 8 дни, да уведомяватъ навреме съответнитѣ длъжностни лица за разреzenia отъ тѣхъ отпускъ. Главнитѣ учители и директори, които не изпълняватъ редовно това свое задължение, подлежатъ на глоба за административни нередовности.

Отсъствията на учители, директори, главни учители, които сж карантирани, или се явяватъ въ конференции като служители, лектори, или сж повикани въ сѣдилищата съ призовки за експерти, свидетели и др., които сж назначени въ каквито и да било комисии, се считатъ въ служебенъ отпускъ, разрешенъ отъ околийския училищенъ инспекторъ (окр. № 11,719 отъ 17. XI. 937 год.). Главнитѣ учители и директоритѣ, съгласно чл. 16 т. 3 отъ наредба-законъ за ръководство, надзоръ и управление на основнитѣ училища, иматъ право да се отнасятъ устно или писмено само до срѣдищния директоръ, следователно всички преписки отъ тѣхна страна до околийскитѣ училищни и областни инспектори, трѣбва да минаватъ презъ тѣхъ, и последнитѣ чрезъ тѣхъ да имъ отговарятъ, за да бждатъ срѣдищнитѣ директори въ течениена-всички преписки отъ училищната властъ за отпускитѣ на учителитѣ.

Медицинското свидетелство трѣбва да има следното съдържание:

Не подлежи на гербъ, гр. VIII, т. 13 буква а

обр. на М. н. пр.

Медицинско свидетелство

Подписаниятъ Д-ръ
 1) удостоверявамъ, че прегледахъ днесъ
 193.... год. въ часа въ 2) по негова лична
 молба менъ Г. 3) на
 години, отъ гр. (С) околия учителъ при
 4) въ с. околия
 и намѣрихъ:

Общо състояние

1) Име и презиме. — 2) Кабинета си или дома му. — 3) Името на болния.
 — 4) Името на училището: първоначално, прогимназия. — 5) Пълно и ясно описание на страданиято.

Температура пулсъ дишане

б) Отъ гореизложеното заключавамъ, че Г.

. в) страда отъ
и за лѣкуване и поправка има нужда отъ дни домашенъ
отпускъ.

Настоящото се дава, за да послужи за

гр. (с) 193... год.

Медицински лѣкаръ:

(длъжност):

Д. Цонковъ — София

Помогнете му!

Години вече какъ учителството се подхранва и живѣе въ надежда за по-благатъ бждещъ животъ! Години текатъ една следъ друга, министри се мѣнятъ, всички го ухапватъ, всички обожаватъ, дойде ли, обаче, до изпълнение, всички се одръпватъ, обещаното забравятъ... Годиניתъ текатъ, той е въ надежда, но все го забравятъ.

— Много сж! — говорятъ всички. — Много сж! Много милиони трѣбватъ. И всички на тази мисль спиратъ.

— Много сж, истина е! Много сж, но и много деца сж въ тѣхнитъ ржце. Цѣла милионна армия отъ ученици, малки и голѣми, синове на майка България, сж повѣрени на тѣзи, които ние съ надежди подхранваме, и отъ чийто бждеще очакваме. Въ ржцетъ на учителя е най-милото на родителя, въ него се крие бждещото на поколенията. Милостъ не иска той. Искане награда за труда си. И тази награда справедливо да му се даде.

— Много сж! — Какъвъ е тѣхниятъ брой? — 16,000 първоначални, 8,000 прогимназиални 3,000 гимназиални — всичко 27,000 учители въ страната. Повишени заплатитъ имъ съ по 300 лева месечно, съ 3600 лв. годишно; какво ще набавятъ тѣ съ тѣхъ? Почти нищо! Но все ще купятъ на едно отъ децата си ново костюмче и за себе си по една две книжки съ педагогическо съдържание, за да опрѣснатъ своето знание.

Какво ще струва това на държавата? Нѣкакви 97,200,000 лева годишно.

Всичко друго би могло да се съкрати, но на учителя положението трѣбва да се подобри. Той работи надъ най-скѣпата народна нива, направлява най-милото богатство: синоветъ и дъщеритъ на България! За него всѣки трѣбва да помисли и да се присѣдини къмъ общия вѣкъ „Помогнете му!“

Благословенъ ще бжде тозъ министъръ и този министерски съветъ, който гласа си вдигне и ржка протегне, за да се подобри сждбата на учителя!

Пъкъ ако нѣма отъ кжде, оставете на общинитъ! Всѣка да внесе припадаещата ѣ се частъ, съобразно броя на своитъ учители. Сумата да се внесе въ народната банка и отъ тамъ държа-

вата да плаща, а не селото. Село съ единъ учителъ ще внесе 3,600 лева годишно, а село съ 10 учители — 36,000 лева. Съвсемъ нищожни суми! Но резултатитъ ще сж голъми.

Помогнете му!

Иванъ Георгиевъ,
прог. учителъ въ София.

Конкурсни учителски изпити.

Не сж забравени още времената, когато учителитъ се назначаваха направо отъ селскитъ и градски първенци, или църковно-учителскитъ настоятелства. При тия назначения, наредъ съ личнитъ качества на учителя, образованието му и умънието му да пѣе въ черква, имаше значение и малонадаването по заплатата. Това бѣ скръбно наследство отъ славнитъ предосвободителни години, когато, въ разгара на възраждането, буднитъ еснафски общини търсѣха у учителя чисто народностни качества, плащаха му добре и отъ сърдце.

По после плащането на учителскитъ заплати се пое отъ държавата. — Въ първитъ години следъ освобождението това плащане бѣ подѣлено между държавата и съответната община, като държавата плащаше заплатата само за работнитъ осемъ месеци, а ваканционнитъ четири се поемаха отъ общината. На много мѣста тия четири месеци оставиха споменъ въ душата на учителството като „гладни месеци“, защото общинитъ не всѣкога имаха желание или срѣдства да се отплатятъ на учителя за грижитъ, които той бѣ положилъ за тѣхнитъ деца.

Едва въ 1908 година съ закона на г. Никола Мушановъ положението на учителя бѣ относително стабилизирано и плащането на заплатата му — подсигурено. Тогава институтътъ за училищнитъ настоятелства се заздравя, и назначаването на учителския персоналъ се предостави въ негови ръце. Учителството прекара сравнително спокойни години до времето на Балканската и Общоевропейската войни. Заплатитъ тогава бѣха съразмѣрни съ евтинията на живота, пѣкъ и кандидати за учители нѣмаше достатъчно. Учителитъ можеха да избиратъ мѣстата си, безъ да се излагатъ твърде на партизански огъвания, понеже обществениятъ животъ тогава почиваше на повече търпимостъ.

Презъ 1923 година се създаде новъ законъ за народното просвѣщение и новъ правилникъ за училищнитъ настоятелства. Споредъ този новъ законъ назначаванията на учителитъ ставаше само отъ училищнитъ настоятелства. Окръжнитъ училищни инспекции попълваха мѣстата, за които настоятелствата не бѣха държали постановления, съ временни учители, само за една година. Колкото и демократично да бѣ това положение, то на много мѣста се изкористваше отъ нашата партийна и обществена следвоенна действителностъ.

А и самата основа на тия назначения имаше редица недостатъци и несъобразности. При кандидатствуване на учителитъ не се поставяха никакви ограничения. Успѣхътъ отъ училищната

подготовка не задължаваше настоятелствата да дават предимство на по-способния и по-достойния. Често пжти се назначаваше този, който едва бѣ взелъ свидетелство, а отличниятъ или много-добриятъ по успѣхъ и подготовка — бѣ пренебрегванъ.

Не оказваше влияние и прѣката училищна проява на кандидата. Учители, атестирани отъ инспекторитѣ си като много-добри, нѣмаха никакво предимство предъ тия, които бѣха обучавали едва задоволително.

Числото на прослуженитѣ години сжщо бѣше безъ значение. Току що свършилиятъ ученикъ кандидатствуваше наредъ съ своя дългогодишенъ уиитель и често пжти бѣ предпочитанъ отъ училищнитѣ настоятели. Особено нежелани бѣха учителитѣ съ повече прослужени години и съ повечко невръстни деца, защото въ единъ периодъ отъ време заплатата на учителитѣ за всѣко отдѣлно селище се предвиждаше въ училищния бюджетъ и се внасяше отъ съответната училищна община въ такъвъ размѣръ, колкото бѣ заплата на учителитѣ въ селището. А тогава се даваше чувствителна добавка за всѣки три прослужени години и отдѣлно добавъчно възнаграждение за всѣко невръстно учителско дете.

Всички тия положения, поставени въ тогавашната наша обществена действителностъ, дадохъ като резултатъ редица произволи, падения и подкупничества.

Въ тия години нѣкои училищни настоятелства, особено тия въ по-голѣмитѣ градове, въведоха при назначенията състезателната система. Това тѣ правѣха доброволно, безъ да сж задължени отъ закона, защото съзираха основна правдивостъ въ принципа на състезанията, при които се може да се отличи по-будното и по-вещото въ работата си учителство. Наистина, приложението на тая конкурсна система не бѣ напълно свършено, неуспѣлитѣ излизаха недоволни и често даваха пжтъ на вѣрни и невѣрни слухове, но все пакъ състезанието като система оправдаваше своето предназначение.

Презъ м. май 1934 година институтътъ на училищнитѣ настоятелства се премахна. Училищнитѣ настоятелства престанаха да сжществуватъ и грижитѣ за училищата се поеа отъ общинскитѣ власти, подпомагани отъ училищнитѣ органи.

Наредъ съ това и назначаването на учителитѣ се постави на чисто състезателна основа. Въ селищата съ по-малко отъ 5000 жители състезанието става възъ основа на успѣха, добитъ въ педагогическото училище, на държавния изпитъ, или възъ основа на оценката, която околийскиятъ училищенъ инспекторъ дава за работата на учителя.

Въ селищата съ повече отъ 5000 жители назначаването на основни учители става по особена наредба, помѣстена въ правилника за назначаване и премѣстване на учителитѣ при основнитѣ училища въ царството.

Учителската професия крие въ себе си маса дарувания. При това тя е единичната професия у насъ безъ иерархия. Докато офицерътъ постъпва като подпоручикъ и може да се уволни като

генералъ, докато банковиятъ чиновникъ започва като книговодителъ, а се уволнява като началникъ клонъ, учителътъ постъпва като учителъ да кажемъ въ село X и следъ 30 години се уволнява пакъ като учителъ, може би въ сжщото село. Съ мъжа той гледа децата си, които по „негова вина“ сж останали почти неграмотни и съ въздишка изпраща една по една мечтитъ си отъ крилатия идеализъмъ, който го е превързалъ още отъ ранни млaдини къмъ кръста на просвѣтителя.

За сега едничката награда за трудолюбивитъ и даровити учители остава възможността да се добератъ до по-добри мѣста, въ по-големъ и по-културни центрове. Тамъ тѣ ще могатъ да разкриятъ още повече своитъ способности, да дадатъ повече на народа си и да задоволятъ донѣкжде своитъ културни нужди.

Като подкрепяме по принципъ състезателната система при назначаване на учителитъ, както въ основнитъ училища, така и тия въ гимназиитъ, но при една крайно съвестна оценка, пожелаваме, щото тая система да се разпростре въ всички отрасли на нашия държавенъ и общественъ животъ, за да може нашата малка, но слънчева страна да се ръководи отъ най-достойнитъ си синове.

Даваме тукъ извадки изъ последнитъ официални наредби за конкурснитъ изпити.

(Окр. № 180 отъ 4. II. 1938 г.). Съгласно съ решението на Административния съветъ при Министерството презъ сегашната учебна година ще се произведатъ конкурсни изпити за учители при основнитъ училища въ градоветъ съ повече отъ 5000 жители. По поводъ на това решение Министерството нарежда:

1. Да се разгласи широко между учителството, че съгласно чл. 5 отъ наредбата-законъ за назначаване и премѣстване на учителитъ при основнитъ училища въ Царството, изпититъ ще се произведатъ непосредствено следъ Великденскитъ празници (2 май 1938 г.).

2. Съгласно чл. 6 отъ сжщата наредба, кандидатитъ подаватъ заявление най-късно 2 седмици преди деня на изпита.

3. Конкурснитъ изпити ще се произведатъ въ градоветъ, посочени въ чл. 4 отъ наредбата.

4. Съгласно чл. чл. 7 и 8 допуснатитъ до изпитъ кандидати внасятъ опредѣлената такса 200 лв.

5. Всѣки кандидатъ въ заявлението си посочва града, за който ще държи конкурсенъ изпитъ, като прогимназиалнитъ учители посочватъ и групата специални предмети, която иматъ.

6. Съгласно т. 3 на чл. 3 отъ сжщата наредба, прослуженитъ 8, 4 или 3 години, които се искатъ за допусчане до конкурсенъ изпитъ, ще се броятъ по учебни години, независимо отъ това дали кандидатътъ е билъ назначенъ съ нѣколко дни или месеци следъ започване на учебната година, включително и сегашната.

Нѣма да се зачита за учебна година времето на ония учители, които сж назначени следъ 10 мартъ и безъ ваканционни заплати.

7. Съгласно чл. 10 отъ Наредбата, третиятъ членъ на комисията трѣбва да бжде редовенъ гимназиаленъ учителъ, проявилъ

се като добър педагог по специалността си или сь специално образование по педагогия.

8. Съгласно чл. 11 отъ наредбата, темата на писмения изпитъ да бжде една за всички градове въ областъта.

9. Оценкитъ за изпита ще ставатъ по шестоболната система.

10. При повече изпитни секции въ единъ градъ, другитъ секции ще се председателствуватъ отъ редовни околийски училищни инспектори, които се командироватъ сь заповѣдъ отъ Министерството, ако въ съответния градъ нѣма достатъчно инспектори за всички секции.

11. Конкурсния изпитъ важи 2 учебни години — до 11 септемврий 1940 година включително.

12. Издържалитъ конкурсень изпитъ учители иматъ право на онѣзи вакантни мѣста, които ще се освободятъ до 13 септемврий 1940 год.

13. Съгласно измѣнението на ал. 2 отъ чл. 19 на наредбата, издържалитъ конкурсния изпитъ кандидати се назначаватъ на постоянни мѣста.

(За по-голъми подробности гл. наредбата за назначение и премѣстване на учителитъ при основнитъ училища въ Царството).

Д. Правдолюбовъ — София.

Какъ се пишатъ и одобряватъ учебници.

(Конкурсътъ за първоначалнитъ учебници предъ Соф. областень сждъ).

По поводъ „Изложението ми до г. Министра на народната прсвѣта“ за нарушенията на правилника при извършенитъ конкурси за учебници и лошитъ резултати, които тѣ дадоха; както и по поводъ на писанитъ статии по тоя въпросъ въ разни вестници, г. Иванъ Пастуховъ, авторъ на учебникъ, спечелилъ конкурса по нѣкакъвъ начинъ, се бѣ счелъ за обиденъ и наклеветень. Съ заявление до Соф. областень сждъ той бѣ поискалъ да бжда наказанъ за клевета и обида *съ три години затворъ* и да съмъ му заплатилъ *вреди и загуби 50,000 лв.*, понеже съ горнитъ си „писания и деяния“ съмъ намалилъ пласмента на неговия учебникъ.

Ето извадки изъ интересната заключителна частъ на заявлението му до сжда, отъ които ясно може да се видятъ подбудитъ, които сж го подтиквали да пише учебници:

„г. Правдолюбовъ иска въ края на изложението си до г. Министра на просвѣтата да се ревизира станалия конкурсъ за учебници, неправдитъ да се поправятъ и всички виновници — накажатъ. Ако г. Правдолюбовъ бѣше успѣлъ да постигне цельта си чрезъ тази „ревизия“, щѣше въобще и изцѣло да се спре на моя учебникъ разпространението, следъ като той бѣше отпечатень въ тиражъ отъ 30,000 екземпляри. Отъ тука се вижда, каква за-

губа щеше да претърпи не само книгоиздателството, но и лично азъ, който работя на процентъ върху продаденото". . .

„Отъ трета страна, трѣбва да се има предъ видъ, че конкурсътъ за учебници се повтаря презъ всѣки четири години и че следъ три години подлежи новъ конкурсъ за учебници за първоначалнитѣ училища; съ своитѣ компрометирующи писания, г. Правдолюбовъ, ако не бжде своевременно обезвреденъ, може да допринесе за изгубването отъ менъ на новия конкурсъ, съ което ще ми нанесе огромна материална загуба“. . .

„Най-после тръбва да се има предъ видъ, че презъ тази пролѣтъ *предстои конкурсъ за прогимназиални учебници*, въ които азъ ще участвувамъ съ мои трудове, по които повече отъ 10 години се преподава въ българскитѣ училища. Съ писания, като посоченитѣ по-горе, г. Правдолюбовъ може да ме злепостави и тука, като провали моитѣ учебници за прогимназитѣ и ми нанесе нови грамадни материални загуби“. . .

„Огъ друга страна никой не трѣбва да позволи на г. Прав. да върши самозащита чрезъ очерняне министерството въ лицето на висшите му органи, като последните се таксуватъ за по-лоши отъ „пораженци“, обвиняватъ се въ рушетчилъкъ и пр. Това поведение на г. Правдолюбова е недопустимо, то руши личния и обществения моралъ и убива вѣрата въ държавните институти, натоварени да се грижатъ за възпитанието на подрастващото поколение, и то трѣбва да получи съответно възмездие“.

Дѣлото бѣ разгледано на 14. I. Сждебната зала бѣ препълнена съ слушатели учители и учителки. Ето моята защита предъ сжда:

Господа сяди,

Авторъ на писанитѣ статии въ в. „Камбана“ противъ нередовноститѣ при станалия конкурсъ за учебници и противъ нѣкои крайни лоши учебници съмъ азъ. Тия мои писания не сж продиктувани отъ желание да компрометирамъ личността на г. Иванъ Пастуховъ или друга нѣкоя личностъ, а отъ желание да обгръна общественото внимание върху лошитѣ резултати на една лажостна система за одобряване на учебници.

Всѣка една работа се цени по нейнитѣ крайни резултати. А какви сѣ крайнитѣ резултати отъ днешната конкурсна система? Тѣ сѣ на лице. Много отъ учебниците не само сѣ крайно лоши, негодни, поради което учителитѣ ги отхвърлятъ, не ги въвеждатъ, но сѣ и много по-скѣпи, сравнително миналото, когато имаше свободенъ пазаръ на учебницитѣ. А целта на този конкурсъ ужъ бѣше да се дойде до по-добри и по-евтини учебници!

Нѣма да ви занимавамъ съ недостатѣцитѣ на други конкур-
сни учебници. Ще изброя само нѣколко методични, фактически
и стилни грѣшки въ учебника по Отечествознание, който е предъ
васъ и за който съмъ изправенъ да отговарямъ. Авторътъ твър-
ди, че въ учебника му нѣмало грѣшките, които азъ съмъ по-

сочилъ въ критиката си. Заявявамъ, че посоченитѣ отъ мене грѣшки въ учебника на г. Пастуховъ сж само една малка частъ. и тѣ сж толкави силни, толкова важни, че не всичкитѣ, а само една отъ тѣхъ, константирана въ учебника му, е достатѣчна, за да не му даде право на сжществуване. *Никоя педагогика не позволява незнанието на единъ авторъ да се дава за знание на детето.*

Г. Иванъ Пастуховъ ме сжди и за едно обезщетение отъ 50,000 л., за гдето поради моята критика на учебника му, 6 месеци следъ въвеждането на учебницитѣ, и въпрѣки че учебникътъ му ималъ опредѣленъ районъ за пласиране безъ други конкурентъ, не можалъ да продаде толкова екземпляри, колкото напечатилъ.... *Но българското дете кого да сжди и отъ кого да иска обезщетение, като му се поднасятъ учебници, преизпѣлнени съ фактически и стилни грѣшки, а нѣкои и съ явно противонародностно съдържание?*

Внѣтъ отъ това, моята критика не е отправена срещу личността на г. Иванъ Пастуховъ, а срещу учебника му по Отечествознание, който той е написалъ не за себе си, а за насъ и нашитѣ деца. Щомъ една вещь е предназначена за обществено ползуване и интересъ, не може да не се изказватъ мнения за нея и да не се критикува. Чрезъ критиката се бистри истината. Тя е залогътъ за общественото преуспѣване и благоденствие, поради което тя не е забранена отъ законитѣ на страната, особено когато пѣкъ тя умѣстно бичува общественитѣ недъзи.

Г. Ив. Пастуховъ ме сжди за обида и клевета, понеже твърди, че посоченитѣ отъ мене грѣшки въ учебника му по Отечествознание били несжществуващи. Учебникътъ му е въ ржцетѣ ми и азъ започвамъ да изброявамъ една по една само нѣкои отъ допустнатитѣ грѣшки:

Най-първо—методични. Въ методиката господствуватъ следнитѣ два главни принципи: да се отива отъ простото къмъ сложното и отъ близкото къмъ далечното. Учителъ, който не спазва тия принципи при обучението, се уволнява. Учебникъ, който не зачита тия принципи, се изхвърля изъ училището. Г. Пастуховъ още на първата страница въ учебника си, не се съобразява съ тия принципи; Да разгледаме началната картина! Нарисувани сж ученици, които отъ връхъ на Родопитѣ наблюдаватъ тихото Бѣло-море и въ далечината на морето — островъ Тасосъ, срещу днешна грѣцка Западна Тракия. Децата още не познаватъ страната си, а се изпращатъ на островъ Тасосъ и въ грѣцка Западна Тракия!

На стр. 38 отъ програмата на основнитѣ училища е казано: географскитѣ обекти трѣбва да се изучаватъ ландшафтно. Въпрѣки това, на стр. 54 Самоковското поле е поставено следъ Витоша. По тоя начинъ у децата се добива представа, че Самоковското поле не е при Рила, а при Витоша, и пр.

Фактически грѣшки. На стр. 7 отъ сжщия учебникъ на първиятъ редъ отгоре, се дава представа на децата, че *Стара-планина била извита като джга*. Притиснатъ отъ мене за тази груба

фактическа грѣшка въ в. „Камбана“, той ми отговаря така: „Трѣбва човѣкъ да е невежа, за да твърди, че Стара-планина била извита като джга“.

На стр. 13 отъ учебника му се казва: „На изтокъ отъ Троянъ Стара-планина е най-висока“. Въ картата на учебника му Стара-планина е на югъ отъ Троянъ, а не на изтокъ.

На стр. 31-33 се изучаватъ черноморскитѣ градове: Несебъръ, Поморие, Бургасъ, Созополъ, Царево, Ахтополъ. *Тѣ сж поставени въ отдалъ на Северна България.* Това не биваше да става, защото децата добиватъ впечатление, че тия градове се намиратъ наистина въ Северна България. Вънъ отъ това, за Несебъръ се твърди, че името му било тракийско (стр. 31). Това име гр. Месемврия получи преди 4 години, защото е българско.

На стр. 40 не се прави разлика между *низина, поле и равнина*. Тракийската низина се нарича ту поле, ту равнина. И при това тя била съвършено гладка. Ами Чирпанскитѣ възвишения и Пловдивскитѣ тепета?

На стр. 60 се казва, че Осоговската планина се намирала на западъ отъ Кюстендилъ, когато тя е на югъ. Така е и въ картата на учебника му.

На стр. 75 се казва, че Корабъ е била най-високата македонска планина, когато Корабъ е най-високиятъ връхъ на Шаръ-планина. И пр. и пр.

Стилни грѣшки. Тѣ сжщо така сж много. На стр. 8 срѣщаме: „Другаде сж издигнати *цѣли* фабрики за кожи“. Интересно е да се знае, какво би отговорилъ авторътъ на учебника, ако нѣкои смѣлчакъ би го попиталъ: „А где има половина фабрики за обработване кожи?“

На стр. 12 е казано: „Грънцитѣ и калпацитѣ на троянци сж прочути изъ *цѣла* България“. Този изразъ дава поводъ на децата да мислятъ, че грънцитѣ и калпацитѣ на троянци сж необикновени, и да си въобразяватъ хората такива, каквито не сж. Изразътъ въ единъ учебникъ трѣбва да бжде ясенъ, пълненъ и точенъ.

Въ много отъ изреченията службата на предлозитѣ е неправилно употребена. Така напримѣръ, на стр. 20 се казва: „Подъ Свищовъ се влива рѣка Янтра въ Дунава“. Като че ли градътъ е поставенъ на колове, та рѣката може да се влива подъ града? Отъ тоя родъ грѣшкитѣ въ учебника сж много.

На сжщата страница, вториятъ редъ отгоре, срѣщаме и другъ неправиленъ изразъ: „Край Видинъ се лови много риба.“ Не е казано „въ Дунава“, поради което децата могатъ да разбератъ, че край Видинъ и въ лозята може да се лови риба, защото и тѣ сж край Дунава.

На стр. 39 е казано: „Въ Казанлъкъ има нѣколко фабрики за *прежда и друго*.“ Така не може да се каже, защото децата мислятъ съ реални представи, а не съ абстракции. Сжщо таквъ изразъ срѣщаме и на стр. 13, гдето за гр. Габрово говори следното: „По рѣката сж направени много фабрики за *най-различни нѣща*.“

Не липсват и тавтологии. Такива сж изразитѣ: „Свързанъ е съ София съ желѣзница“ (стр. 20) и пр.

Исторически грѣшки. На стр. 13 е казано, че въ Габрово била отворена първата българска гимназия презъ 1835 г. Петдесетгодишнината на тая гимназия се отпразнува едва миналата година. На тая дата въ Габрово е открито първото българско училище, а не гимназия. Училище е едно, а гимназия — друго!

На стр. 16 въ Отечествознанието за IV отд. г. Пастуховъ твърди, че Петко Р. Славейковъ билъ роденъ въ Тръвна, когато той е роденъ въ Търново. Не бива да се заблуждаватъ децата съ невѣрни факти, защото утре въ часа по литература, тѣ ако отговорятъ така, ще получатъ двойка.

На стр. 116 се изкарватъ банатскитѣ българи за преселници отъ Чипровецъ, когато тѣ сж изъ Бѣленско.

На стр. 114 еничеритѣ сж нарисувани съ модерни пушки и патрондаши, когато всички знаемъ, че пушката е влѣзла въ употреблението едва презъ 16 вѣкъ.

Нѣщо повече, Господа Сждии! Азъ съзирамъ въ учебника на г. *Пастуховъ и явенъ пораженски духъ*. Това и нѣколкоина отъ свидетелитѣ подчертаха. Напримѣръ, на стр. 74 се твърди, че границитѣ на Македония *на югъ допирали до Гърция*, сегашнитѣ ѝ граници. Казано е тъкмо тѣй, както искатъ гърцитѣ. Могатъ ли политически граници да служатъ за географски? Въ единъ конкурсенъ учебникъ не бива да се подаряватъ български земи на вѣковенъ врагъ. Градоветѣ Леринъ, Костуръ, Сересъ, Кукушъ и Солунъ понеже сж отатѣкъ грѣцката граница, споредъ авторѣтъ, не сж били македонски градове. Това не е ли поражение?

На стр. 113 се казва, че турската властъ, следъ като се затвърдила въ България, *свздала миръ и редъ*. А малко по-надолу се говори за турскитѣ жестокости. Какъ може да се хвали една властъ, която 5 вѣка день и нощъ, потапяше страната въ кърви и я обръщаше въ пепелища? Хубавъ миръ и редъ! Значи, трѣбва да отречемъ борцитѣ за нашата свобода, защото споредъ твърдението на автора излиза, че тѣ не сж се борили противъ турскитѣ жестокости и безпавието не турската властъ, а противъ установения миръ и редъ? И тука нѣма ли поражение?

На стр. 114 е нарисувана картина, какъ българи и българки завързани едни за други, се каратъ отъ турци въ далечни страни, за да се продавали като добитѣкъ. На стр. 120 сж нарисувани кърджалии, какъ убиватъ и грабятъ български моми, за да ги потурчватъ. Тѣмни страници изъ нашата история се освѣтляватъ, а тѣ действуватъ угнетяюще върху народностния духъ на детскитѣ души. И тукъ нѣма ли поражение?

На стр. 155 срѣщаме невѣрното твърдение на автора: *„Презъ ееенъта на 1918 год. неприятелскитѣ войски, сборъ отъ войници отъ всички европейски народи, разбили българитѣ при Добро-поле въ Македония.“* Никой отъ нашитѣ неприятели не твърди, че при Добро-поле българската армия е била разбита, защото едно сражение не решава боя. Но това се твърди отъ г. Пастухова и то въ конкурсенъ учебникъ, по който българската младежъ ще се възпитава на патриотизъмъ! Ясно е, какъвъ ще бжде тоя патриотизъмъ. Не! При Добро-поле българскитѣ войникъ, който

показа чудеса отъ храбростъ, не е победенъ! Победена е българската дипломация, защото повърва на четиринадесетъхъ Уйлсонови точки.

Историческата частъ на учебника завършва съ Ньойския миръ и царь Фердинанда. *За царь Бориса, който отъ 20 години управлява страната, нито една дума не се казва.* Като че ли царь Фердинандъ още царува!

Господа Сждии! Вие чухте показанията и на бѣловласия свидетелъ г. *Д-ръ Хр. Пиперовъ*. бившъ директоръ на Пловдивския институтъ: „Учебникътъ е препълненъ съ грѣшки отъ всѣкакъвъ видъ. Въ това си положение той е негоденъ като пособие.“

Свидетелътъ *Ст. Сталевъ* твърди: „Бѣхъ рецензентъ на учебниците по Отечествознание. . . Въ учебника на Ив. Пастуховъ има много фактически грѣшки, които азъ съмъ отбелязалъ въ рецензията си“. . . Свидетелътъ *Ал. Спасовъ Планински* каза: „Учителствувалъ съмъ въ София дълги години и съмъ наблюдавалъ практиката на много училищни инспектори, автори на учебници, които настаняватъ за учители, свои приятели отъ провинцията; следъ това тѣ ставатъ главни учители, макаръ често пжти и да сж съвсемъ неподготвени, до като най-после попаднатъ и като рецензенти, за да се отплатятъ. . . Това сж повече приятели на една група автори, на които въ последствие се одобриха по нѣколко учебници. . . Единъ отъ докладчицитъ за една малка книжка е вземалъ 50,000 л. хонораръ отъ едно книгоиздателство, въ последствие на което се одобриха най-много учебници. . . Главниятъ секретаръ г. Ал. Радо-славовъ, който е и председателъ на комисията за одобрение на учебниците, се оказа негласенъ съдружникъ съ нѣкои автори, на които се одобриха по нѣколко учебници. Г. *Тодоръ Самодумовъ* доказва: „Пропаднаха хубави учебници, а се одобриха слаби такива. . . Учебникарството е доходно занятие, и отъ тамъ не се подбиратъ срѣдствата за одобрението имъ. . . Поради голѣмитъ безчестия, които станаха при одобряване на учебниците, и самъ министърътъ ми каза, че не знае какво да прави“, . . Свидетелътъ *Бочо Шейтановъ* установи: „Мнозина учители ми сж се оплаквали, че е невъможно да се преподава по новитъ учебници. . . Учебникътъ на г. Иванъ Пастуховъ има маса грѣшки. . . Той е написанъ въ единъ поразителенъ духъ. . . Езикътъ нито е изразенъ, какъвто трѣбва да бжде въ единъ учебникъ за деца, нито е стегнатъ“. . . Но най-интересни сж показанията на свидетеля *Аспарухъ Чучулаинъ*, бившъ началникъ на основното образование: „Азъ, казва той, съмъ участвалъ въ комисията по одобрение на учебниците. На мене лично предлагаша подкупъ. . . Въ учебника на г. Пастуховъ има много грѣшки, за които азъ лично никога не бихъ го одобрилъ“. . .

Тогава въ що съмъ виновенъ, ако учебникътъ по Отечествознание на Ив. Пастуховъ се отхвърля отъ учителитъ?

Само азъ не съмъ критикътъ на този учебникъ. Професорътъ по география при нашия университетъ г. П. Муцафчиевъ въ кн. V. год. 29, отъ сп. „Училищенъ прегледъ“, органъ на Просвѣтното министерство, ето какво заключение дава за тоя и другитъ одобрени учебници по Отечествознание, следъ като въ повече отъ 10

страници изброява фактическите им грѣшки: „Внимателниятъ прегледъ на досегашните учебници по Отечествознание за първоначалните ни училища оставя неизлѣчимо едно чувство: изумление, че българското дете вече цѣли поколения е изучавало своята Родина и историята на своя народъ отъ ръководства тъй негодни, съ тъй погрѣшни знания по българска история, съ тъй малкъ усѣтъ за езикъ и прегледностъ, и най-сетне, съ толкова малко чувства за отговорностъ, професионална и обществена. Азъ не мога да се начудя на тия автори на учебници, които сж се заловили за работа, за която имъ липсвала най-обикновената подготовка... Крайно време е Министерството да вземе мърки, за да се отстрани спекулата отъ дѣлото на народното образование и да се създаде издѣржана въ всѣко отношение учебна литература.“

Г. Ив. Пастуховъ твърди както въ тѣжбата си, тъй и по вестниците, че рецензентите и докладчикътъ на комисията по одобрение на Отечествознанията, не сж били константирали въ неговия учебникъ никаква грѣшка, нито въ отдѣла по история, нито въ тоя по география. Нѣщо повече, специалистътъ-рецензентъ го билъ представилъ за първа награда!

Напротивъ, рецензентътъ-специалистъ, преписъ отъ чиято рецензия представяме като доказателство предъ почитаемия съдъ, въ цѣли петъ страници на пишуща машина посочва най-разнообразни грѣшки въ учебника на г. Пастуховъ. Едни отъ уроците рецензентътъ намира за непълни, а други — никакъ незастѣпени. И казва: „Уроците за общъ прегледъ сж съ общи думи слаби. Уроците за поробените страни не съдържатъ онова, което иска програмата — не даватъ, не подчертаватъ българския характеръ на тия земи. Такива, каквито сж сега, не постигатъ целта, Изложението на уроците по гражданско обучение е академично, не се влага ни тенденция, ни чувство. Нужно е повече сърдечностъ въ тая материя. Нужно е да се напишатъ и нови уроци за Българската църква, за народната войска, трудовата повинностъ и пр. „Изобщо, казва рецензентътъ, безъ да дава мнение за одобрение, учебникътъ, даденъ подъ псевдонимъ „Хисаръ“ (Пастуховъ) се нуждае отъ повече поправки“. И въпрѣки това, тоя учебникъ се одобрява, безъ даже да сж правени нѣкои отъ исканите поправки!

Сжиятъ рецензентъ за другъ учебникъ по Отечествознание, даденъ подъ псевдонимъ „Драгомиръ“ казва, че е методично съвършенъ и смѣло може да претендира за първенство по методъ, стилъ и съдържание. Рецензентътъ дава мнение да се одобри този учебникъ, а той не се одобрява. Странно: учебникътъ на г. Пастуховъ се одобрява, защото има недостатѣци, а вториятъ се отхвърля, защото е билъ отличенъ по наредба, съдържание, методъ и стилъ! Какъ може да стане това?

Докладчикътъ, т. е. този който проучва рецензиите и дава своето заключение, намира учебника на „Драгомиръ“ за единъ отъ най-добрите, но понеже билъ ималъ 135 стр., билъ много дълъгъ и не го представя за одобрение. Учебникътъ пъкъ на Ив. Пастуховъ има 156 страници, съ цѣли 21 страница по-голямъ, той

не бил дълъг и се представя за условно одобрение. Докладчикът въ цѣли 4 страници на пишуща машина предписва да се поправат известни грѣшки, но тѣ не се поправятъ, и учебникътъ пакъ бива одобренъ. Ние се чудимъ, какъ е възможно това? Защо се провеждатъ конкурси, когато учебниците не се одобряватъ по достоинство? Сега може да се схване ясно, защо *г. Пастуховъ иска въ заявлението си до сѣда иска да бѣда обезреденъ и да не вдигамъ гласъ на протестъ противъ беззаконията!!!...*

Рецензентътъ-специалистъ за другъ учебникъ по Отечествознание, даденъ подъ псевдонимъ „Каменевъ“ казва: „Нови учебници се пишатъ, за да се дадатъ нови факти и нови освѣтления, а не да се преписватъ стари издания „неизмѣнно“. И тоя учебникъ е представенъ отъ докладчика за одобрение и се одобрява. Авторътъ на тоя учебникъ е бившъ главенъ инспекторъ и бившъ началникъ на докладчика. Ето какви достоинства споредъ насъ трѣбвало при одобряването на учебниците!

Оригинални работи на първостепенни наши автори се провалиха, вмѣсто които се одобриха учебници — преписи. Геометриитѣ на г. Т. Самодумовъ буквално сж преписани. Самъ авторътъ съ тѣга на сърдцето си изгъкна това предъ васъ. Господа Сѣдии! Сжщо такива неспособни преписи имаме и на буквари, и на смѣтанки. Та това ли е целта на конкурса: *оригиналитѣ да пропадатъ, а неграмотнитѣ копия да се издигатъ?*

Когато учителятъ намѣри две еднакви работи, търси ученика преписвачъ, комуто прави мѣмрене и намалява успѣха му, дори му пише единица. *При станалия конкурсъ стана обратното — нѣкои отъ авторитѣ явни преписвачи се възнаградиха.* При това положение, *коя съвестъ не би се възмутила и кой здравъ разумъ не би реагиралъ?*

Нѣщо повече. В. „Утре“ изнесе изрази изъ една стенографска граматика, одобрена тоже чрезъ конкурсъ: „Българитѣ сж юнаци, но голѣми глупаци. Българинъ ли си? — Не съмъ. У насъ нѣма патриотизмъ. Българитѣ сж негодни за нищо“ и пр. Учебникътъ макаръ, и да е съ противонародностно съдържание, но нали е писанъ отъ главенъ инспекторъ, одобрява се. И по него ще се учи нашата младежъ, че не сме българи и че всички сме глупаци? Срамъ и позоръ!...

Ето какви жалки сж резултатитѣ отъ днешната конкурсна система! Това възмущава не само всички честни ратници въ педагогическото поле, но и много родители и учители, възмущенията на нѣкои отъ които бѣха изразени тукъ предъ васъ отъ мнозина свидетели.

Где сж читанкиѣ на проф. Герасковъ, отъ които децата не се откъсваха? Где е букварътъ на Ив. Самаржиевъ, който спечели първа награда въ Букурешката изложба на учебници? Где е отечествознанието на Ив. Тодоровъ, което съ своя езикъ и наредба неусѣтно вдъхваше у децата силна любовъ къмъ родната земя? Где сж смѣтанкиѣ на Демиревъ, които бѣха преведени на турски езикъ? Где сж и естествознанията на голѣмия нашъ методикъ Ант. Борлаковъ, който не можа да изтърпи ударитѣ на коруп-

цията при конкурса на учебниците и от мъжа умръ скоропостижно! Всички тия добри учебници, гордост за страната ни, пропаднаха. Днешната конкурсна система ги провали!

Пропаднаха първостепени автори като проф. Герасковъ, Добри Христовъ, проф. Петковъ, проф. Пашевъ и пр. и бидоха издигнати посредствени автори. Системата ги издигна! Долу тази пакостна система, която унижава българската култура!

Ако ние родителитъ сме строги и бдимъ за здрава хранителна храна, нужна за физическия ръстъ на детето, то колко повече тръбва да бждемъ строги и правимъ подборъ на духовната храна, нужна за правилното развитие на детската душа?

Днесъ се одобряватъ само по 4 учебника отъ всъки учебенъ предметъ. За всъки учебникъ се дава определенъ районъ за разпространение. Тамъ другъ конкурентъ не може да има. По тоя начинъ на книгоиздатели и автори сж гарантирани голъми печалби. И понеже има сигурни такива, не се подбиратъ срѣдствата за одобрение на учебника. Отъ свидетелскитъ показания ние ги видѣхме тия срѣдства:

а) Поставяне рецензенти, докладчици и членове отъ комисията при одобряване на учебниците за негласни автори.

б) Издаване съчинения съ голъми хонорари на хора, които могатъ да бждатъ полезни при одобрението на учебниците.

в) Поставяне на чело на учебниците училищни инспектори, които могатъ да иматъ влияние надъ рецензентитъ.

Днешната конкурсна система, господа сжди, корумпира автори и издатели.

Не само това. Днешната конкурсна система даде и скъпи учебници. Понеже нѣма конкуренция, учебниците набѣгнаха, Отецеството на Пастухова по-рано имаше цена 16 лева, а сега 24 л., макаръ че цената на колата сега е по-евтина. Много родители, особено по селата, нѣматъ възможность да набавятъ учебници за децата си. Нѣкои по тая причина напушатъ училището. *Задължителното и безплатно образование, осъществено отъ конституцията, стана блънъ?* Българското образование се понижава. Понижава го днешната конкурсна система!

Поради нередовноститъ при конкурса за учебниците въ министерството постъпиха много оплаквания. При последния конкурсъ сж подадени 104 протѣсти. Предизвикватъ се анкети, а това забавя одобрението на учебниците. Ето, I срокъ вече мина, а прогимназиалнитъ ученици още стоятъ безъ учебници.

Имаше ли тия безредия по-рано? — Не.

Отъ днешната пакостна конкурсна система еднакво страдатъ и ученици, и учители, и родители, и образование, и цѣлата българска култура въобще. Съ болка на сърдце съмъ констатиравалъ нейното пакостно влияние. Ето, това ме накара да издигна гласъ на протѣстъ не противъ нѣкои личности, а *противъ тази ужасна система, полезна за нѣкои автори и издатели, но крайно пакостна за българското образование и българската култура.*

Защото бѣхъ доблестенъ, казахъ истината, днесъ съмъ изправенъ да отговарямъ предъ васъ. Но доблестъта не е порокъ. Доблестнитѣ и смѣли граждани сѣ гаранция за по-добри и по-щастливи дни. Тежко и горко на оня народъ, който остане равнодушенъ къмъ неправдитѣ, безаконията и общественитѣ недъзи. Такъвъ народъ е осъденъ на загинване. *Свѣтътъ е на доблестнитѣ и смѣлитѣ.* Моля, да бжда оправданъ!

Прокурорътъ въ своята речъ, възъ основа показанията на свидетелитѣ, които изтъкнаха безредията, царѣли презъ време произвеждането на конкурса за първоначалнитѣ учебници, намѣри, че моитѣ статии сѣ били предизвикани отъ общественъ интересъ и че сѣ били писани безъ умисълъ за клевета и обида, поради което напълно отегли обвинението си и поиска моето оправдание.

Получени книги въ редакцията:

лева

1. Ръководство за конкурснитѣ учителски изпити отъ *Иванъ Георгиевъ*, бившъ училищенъ инспекторъ. Издава книгоиздателство *Ст. Атанасовъ*, София, 1938 г. Цена 30
2. При извора на красотата (томъ 9 отъ „Модерно изкуство“) отъ *проф. Николай Райновъ*. Издание на книгоиздателство *Ст. Атанасовъ*, София, 1938 г. Цена . . . 150
За абонатитѣ на сп. „Педагогическа практика“ . . . 80
3. Какъ да рисуваме отъ *Дим. х. Ивановъ*, учител по рисуване въ столицата. Издава книгоиздателство „Хемусъ“. 78 стр. Цена . . . 25
4. Обучението по граматика въ прогимназията отъ *Ст. С. Султановъ*, учител въ гр. Сливенъ. Собствено издание. Ръководството съдържа развити лекции за I класъ. Посочени сѣ и домашнитѣ упражнения за тоя класъ. Дадени сѣ и 80 вида писмени упражнения въ връзка съ учебнитѣ единици. Книгата се доставя отъ автора. Цена 30
5. Царица Есенъ, дѣдо Мразъ и Първа пролѣтъ, детска музикална пиеска отъ *Милка Периклиева*. Цена . . . 20
6. Показалецъ на педагогическата ни литература, полезенъ и бръзъ справочникъ, необходимъ при развиване на реферати. Книгата съдържа 100 стр., голѣма осмина. Издание на книжарница *Симеоновъ* — Русе. Цена 10
7. Правописенъ речникъ на българския книжовенъ езикъ отъ *Ив. Славяновъ*, за правилно писане и изговаряне на думитѣ и съ прибавка на непотрѣбнитѣ чуждици въ нашия езикъ, замѣнени съ хубави български думи. Издание на книгоиздателство *Ст. Атанасовъ*, София, 1938 г. Цена . . . 15
8. Речи и слова за училищни и всенародни празници, събралъ и допълнилъ *Ив. Георгиевъ*. Издание на книгоиздателство *Ст. Атанасовъ*, София, 1938 г. Цена . . 50

V. КНИЖОВЕНЪ ПРЕГЛЕДЪ

Методика на обучението въ прогимназията, проведено презъ изследване и творчество отъ П.

Займовъ, учител по педагогика въ Пловдивския учителски институтъ. Пловдивъ, 1937 год. *Доставя се отъ автора* — улица „П. Ю. Тодоровъ“, 27—Пловдивъ. Книгата съдържа 584 голъми страници, дребенъ шрифтъ. Цена 150 лева. За абонатитъ ни се прави 20% отстъпъ.

Тази книга не е предназначена за ония, които слѣпо и бездушно провеждатъ заучени догми и чужди разбирания. Въ нея нѣма практически лекции, съ каквито сж изпълнени досегашнитъ общи и специални методики, а има широко разяснение принципитъ на новото училище, творческото престрояване на обучението, специално на езиково-историческата група предмети и то въ духа на програмата.

Въ уводната си частъ авторътъ умѣло, подробно и правилно разглежда задачитъ, сжщността, значението и поддѣленията на новата методика. Той не я схваща като наука, която изследва и установява възможноститъ и границитъ за приложението на учебнитъ методи при отдѣлнитъ учебни предмети, а като специална (*besondere*) теория на обучението. До като последната изследва и установява общата целъ на обучението, той изисква отъ методиката да установи, чрезъ какво единъ учебенъ предметъ може да допринесе за нейното постигане, и въ свързка съ това, какъ да се формолиратъ специалнитъ цели на на отдѣлния учебенъ предметъ и какъ да се избира, нареди, групира и обработва учебниятъ материалъ. Затова, колкото по живо пламтятъ специалнитъ цели въ съзнанието на учителя, толкова

по-съзнателна, устремена и резултатна ще е неговата работа. Специалнитъ цели, казва авторътъ сж факела, който освѣтява и осмисля учителювата работа по единъ или другъ учебенъ предметъ. И ето защо г. Займовъ умѣстно и подробно разглежда цѣлитъ на всѣки учебенъ предметъ, и то въ връзка съ общата целъ.

Следъ като подробно разглежда целта на всѣки учебенъ предметъ, въ зависимостъ отъ общата такава, авторътъ се впуска сжщо така подробно да изяснява и произхода и културното развитие на съответния учебенъ материалъ, практическото и образователното му значение за настоящето, необходимостта отъ неговото заучване и условията, на които той трѣбва да отговаря. Следъ това, съпоставя учебниятъ предметъ на съответния психически фазисъ, за да се съобрази учебния материалъ съ нуждитъ на детето; опредѣля специалнитъ цели, които могатъ да се реализиратъ при съответната възраст, и съ огледъ на тия цели разглежда и въпроса за избора на учебния материалъ и учебнитъ срѣдства за установяването му.

Едва следъ правилното разрешени на горнитъ задачи авторътъ пристѣпва къмъ наредбата, групировката и обработката на учебния материалъ.

Най-после, при разглеждането на всѣки учебенъ предметъ, обширно се говори и за приложението на различнитъ дидактически принципи (нагледностъ, активностъ, самодейностъ, природосъобразностъ, трудовъ принципъ и пр.) и по какви учебни пжтища, въ какви учебни форми и чрезъ какви учебни процеси може да се разработи учеб-

ниятъ материалъ. При това, учебнитъ методи сж разгледани, какви сж били въ миналото, где сме днесъ и какви сж изгледитъ на близкото имъ методично развитие.

Методиката на обучението по български езикъ е разгледана въ цѣли 85 голѣми страници — цѣло съчинение представлява само тази частъ отъ методиката. Тукъ обстойно сж разгледани елементитъ на езика, новитъ основи по езиковото обучение, психофизическитъ основи на обучението по български езикъ, при какви условия това обучение може да бжде цѣлостно, езиковото творчество на ученицитъ, недостатъцитъ при детското творчество, устното и писменото съчиняване, групировкитъ около езиковото творчество на ученицитъ, преживѣванията на ученицитъ около едни или други случки и събития и пр. Подробно е разгледано и обучението по граматика. Като най-добри учебни пѣтища при обучението по български езикъ авторътъ ни препоръчва анализата при разработката на четивата и индукцията при граматическитъ правила въ връзка съ изследването, и достатъчно ги обособява. Сжщо така подробно е разгледанъ и учебния процесъ при обучение по говоръ, писане на диктовкитъ, стилнитъ писмени упражнения, свободнитъ съчинения, разработка на четивата и пр.

Подробно е изложена и методиката на обучението по история, гражданско учение, география, въроучение, аритметика, геометрия, специално общо естествознание, новитъ езици, художествено-техническитъ предмети и пр.

Стилътъ е лекъ, ясенъ, точенъ и на много мѣста художественъ. Граматически грѣшки почти не се срѣщатъ. Книгата може да бжде еднакво полезна и за първоначал-

ни учители, и за прогимназиални. Всѣка глава може да послужи за отдѣленъ рефератъ въ учителска конференция. Мнозина учители отъ тая книга могатъ да почерпять полезни теоретически знания и практически похвати. Надѣваме се, че тая добра методика ще намѣри добъръ приемъ отъ страна на всички учители, училищни и читалищни библиотеки.

Д. Правдолюбозъ

Правописенъ речникъ на българския книжовенъ езикъ отъ *Ив. Г. Д. Славяновъ*, София, издание на книгоиздателство *Ст. Атанасовъ*, ул. „Неофитъ Рилски“, 36, стр. 208, джобенъ форматъ, цена 15 лв., за абонатитъ на сп. „Педагогическа практика“ — 10 лв.

Правописниятъ речникъ на г. Славяновъ коренно се отличава отъ досегашнитъ такива. Новото въ него е, че освенъ се даватъ кратки и ясни правописни правила, речникътъ съдържа и около 12,000 български думи, при правописа на които може да сжществува нѣкое съмнение; на сжщитъ сж поставени и ударенията, за да не се бъркаме при правилното имъ *изговаряне*; вънъ отъ това, изброяватъ ни се почти всички *чужди думи* въ българския езикъ, който успѣшно могатъ да се замѣнятъ съ чисто български такива. Въ края на речника ни се даватъ и нѣколко страници на чужди исторически и други изрази.

При липсата до сега на речници отъ тоя родъ, появането на горния е добре дошелъ.

Речникътъ е особено пригоденъ за ученици отъ отдѣленията и прогимназиитъ. Цената му е ниска и крайно достъпна.

Ние го препоръчваме и му пожелаваме успѣхъ.

Д. Правдолюбозъ

НИКОЛА СТАНЕВЪ

БЪЛГАРИЯ ПОДЪ ИГО

(Възраждане и освобождение)

Одобрена отъ М-ство Н. Пр. съ № 120/1928 г.

Първото издание на тази книга за кжсо време бѣ разграбено отъ четцитѣ. Тя отговаря на нуждитѣ на всѣки просвѣтенъ българинъ, който иска да се запознае съ живота на своя народъ презъ време на турското владичество, когато българитѣ се оформиха въ самосъзнание и народна общностъ, въпрѣки гнета отъ турци и фанариоти.

Въ тая книга се изясняватъ следнитѣ въпроси:

1) На що се дължалъ завоевателния устремъ на османцитѣ; 2) Какъ българскиятъ народъ се запазилъ подъ двойно иго; 3) Какви сили сж въздействували за българското възраждане; 4) Какъ българитѣ отъ разпокжсани племена сж се оформили въ цѣлокупенъ народъ; 5) Освобождаване отъ фанариоти и отъ турци; 6) Семобитни български културни ценности.

„България подъ иго“ не е едно сухо и досадно изложение на държавни актове и мъртви документи. Тя е една жива и увѣкателна повестъ за онова наше тъмно минало, когато страданията и теглото сближиха всички българи и имъ дадоха нови сили за новъ животъ.

Всѣки българинъ трѣбва да прочете тази книга, да я проучи и да се запознае съ величието на българския духъ.

България подъ иго обема 520 страници, красивъ форматъ, хубава хартия, изящно издание. Изпѣтрена е съ повече отъ 100 картини и образи на народни дейци, които илюстриратъ устрема на българския народъ за свобода и правдини.

ЦЕНА 140 ЛВ. — НА АБОНАТИТЪ — 100 ЛЕВА

Отъ сжщия авторъ е и книгата

СРѢДНОВѢКОВНА БЪЛГАРИЯ

ЦЕНА 120 ЛВ. — НА АБОНАТИТЪ — 90 ЛЕВА

Книгоиздателство СТ. АТАНАСОВЪ-София

ул. „Н. Рилски“ № 36

Пощ. чек. с-ка 689.

Искате ли ученицитѣ Ви да пишатъ правилно?
Искате ли да говорятъ точно на родния си езикъ?
Искате ли да знаятъ съ какви родни думи може да замѣнятъ
непотрѣбнитѣ чуждици?

— НАБАВЕТЕ ИМЪ НОВИЯ —

ПРАВОПИСЕНЪ РЕЧНИКЪ

отъ Ив. Славяновъ

Въ него ще намѣрите:

Точния правописъ на всички български думи.

Точния изговоръ (съ поставени ударения) на думитѣ.

Непотрѣбнитѣ чуждици въ нашия езикъ, замѣнени съ
хубави български думи.

Всѣки ученикъ трѣбва да има подъ ржка този речникъ,
защото отъ него ще научи много и ще си служи съ него
всѣки мигъ.

ЦЕНА 15 ЛЕВА

При групова покупка — 10 лв.

ИЗЛИЗА ОТЪ ПЕЧАТЪ:

„ПРАКТИКАТА ВЪ УЧИЛИЩАТА ПО ЙЕНСКИЯ ПЛАНЪ“

отъ Проф. П. ПЕТЕРСЕНЪ

превела Д-ръ Зоя Ставрева.

КНИГАТА СЪДЪРЖА:

А. Основни педагогически въпроси на Йенския планъ.

Б. Изъ живота и работата на университетското училище въ Йена,
1930—1934:

1. Първата учебна година отъ училищния животъ и обучението на долната група. 2. Въведение въ материала на долната група. 3. Ходъ на обучението по смѣтане. 4. Степени на груповото обучение. 5. Курсоветѣ въ университетското училище. 6. Кръжецътъ. 7. Празници и тържества въ университетското училище. 8. Религиозното обучение въ училището.

В. Йенскиятъ планъ въ училищата извънъ Йена.

1. Училищниятъ животъ и работа въ общинското училище въ Финстервалде. 2. Сведения за работата на Йенската група въ академическото училище въ Хале. 3. Йенскиятъ планъ въ училищата въ Любекъ. 4. Нашитѣ обективни и субективни доклади.

Книгата съдържа 18 печатни коли, голѣма осмина. Цена 100 лв. За абонатитѣ на сп. „Педагогическа практика“ — 80 лв.

Книгата е на складъ въ книгоиздателство
Ст. Атанасовъ

„ИЗБРАНИ ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦѢЛЪ СВѢТЪ“

Събрани и преразказани отъ Николай Райновъ

(Одобрени отъ М-вото на Нар. просв, № 14548, 1931 год.)

ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦѢЛЪ СВѢТЪ

Дървото на приказките . . . лв.	30	Славянски приказки . . . лв.	30
Добрата фея, весели прик. . .	30	Хубави стари приказки . . .	30
Кристалниятъ дворецъ . . .	30	Северни приказки	30
Вълшебни приказки	30	Стариятъ гарванъ и др. . . .	30
Златното гърне и др.	30	Омагьосаното царство . . .	30
Царски приказки	30	Златни сърдца	30
Морската царица и др. . . .	30	Морски деца и др.	30
Златната рибка и др.	30	Седемтъ чудовища	30
Приказки за русалки	30	Алмазитъ на Изтокъ	30
Книга на чудесата	30	Бисерна огърлица	30
Магьосникътъ и др.	30	Вуйчо отъ Америка	30
Източни приказки	30	Веселитъ деца	30
Зеленото джудже	30	Най-хубавитъ бълг. приказки	65
Индийски приказки	30	Най-хубавитъ народни	
Царица Роза и др.	30	приказки	45
Персийски приказки	30	Юнакъ надъ юнаци	45

ОТЗИВИ ЗА ПРИКАЗКИТЪ НА НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ.

Деца и юноши унесено четатъ всички тия приказки, пренасятъ се въ вълшебенъ свѣтъ, приобщаватъ се съ чужда мъдростъ; наслаждаватъ се на плавната и гъвкава Райнова речъ.

Защото той е единъ отъ тия наши писатели, които най-добре познаватъ българската речъ — народна и книжовна; защото е писателъ съ чувство за художествено изобразяване и поетично възсъздаване, залѣга за стилно разхубавяване на творбитъ си; защото е, най-сетне, съ въ-ренъ усѣтъ за хубавъ български езикъ — правилень, чистъ, строень и съ съзнание за писателска отговорность“ . . .

Щастливи сж малкитъ четци, че въ тия тежки години, могатъ да четатъ хубави приказки, разказани на сладката родна речъ.

(сп. „Родна речъ“, 1933 г.) Ст. П. Василевъ

Достоинството на преразказанитъ отъ Николай Райновъ приказки се увеличава и съ това, че до една всичкитъ сж пропити съ достатъченъ детски хуморъ. Такива приказки особено увличатъ децата. За тѣхъ жизнерадостното настроение на духа е така необходимо, както на растенията — слънчевитъ лъчи. Вънъ отъ това, неговитъ приказки съдържатъ и достатъчно драматичень елементъ, който може да трогне всѣка детска природа и да я отправи къмъ възплъщение. Така Райновитъ преразказани приказки могатъ да съдействуватъ и за развитието на детскитъ творчески сили. Изглежда, че Николай Райновъ съ своята картинна и гъвкава речъ, за дълго още ще си остане у насъ единствения разказвачъ на народни приказки. И затова децата леко четатъ неговитъ приказки и силно се увличатъ отъ тѣхъ.

(Изъ сп. „Педагог. практика“, год. XIV) Д. Правдолюбовъ

ПОМАГАЛА ЗА КОНКУРСНИТЪ УЧИТЕЛСКИ ИЗПИТИ

	лв.
Ив. Георгиевъ — Ръководство за конкурснитъ учителски изпити,	15
Анри и Паризо (преводъ отъ Д. Правдолюбовъ) — Педагогическа антология	80
Ив. Радославовъ — Българска литература.	120
Д. Правдолюбовъ — Активно и творческо обучение	40
Ив. Георгиевъ — Какъ да четемъ художествено.	40
Д. Правдолюбовъ — Художествена разработка на библейскитъ разкази.	40
Д. Правдолюбовъ — Художествена разработка на народнитъ приказки.	40
Н. Станевъ — Методика на преподаването по история.	40
Н. Станевъ — Сръдновѣковна България.	120
Н. Станевъ — България подъ иго	140
Д. Правдолюбовъ — Цѣлостно обучение, 180 стр.	50
П. Заимовъ — Методика на обучението въ прогимназията 584 стр.	150

Горнитъ методически ръководства сж крайно необходими за предстоящитъ конкурсни изпити.

На абонатитъ правимъ 20% отстъпъ.

Кн. VII. ще бжде посветена на българската учителка. Всички статии въ тая книжка сж написани отъ видни български, руски, нѣмски и американски учителки.

Тая книжка ще се изпрати само на абонати, които сж си платили абонамента.

~~До Госп.~~

Първоначал. у-ще

Гр. (село) Метковецъ
Габровска околия**ДА СЕ ПРОЧЕТЕ!**

Молимъ г. г. абонатитѣ, които не сж си изплатили абонамента си, да побързатъ и го изплатятъ, за да не ни създаватъ излишни разноси и губене на време и трудъ по изпращане разписки за осребряване абонамента чрезъ пощенскитѣ писалища.

Абонаментътъ на списанието е 100 лв. за училищнитѣ библиотеки и 80 лв. за учителитѣ.

Чекова смѣтка 39-90.

Списанието и одобрено отъ Министерството на народното просвѣщение за училищнитѣ библиотеки съ окр. № 9925 отъ 11 априль 1921 год. и за народнитѣ читалища съ заповѣдъ № 2164 отъ 13 августъ 1931 год.

Списанието е разрешено и отъ Отдѣла за контрола по печата при Министерския съветъ съ № 498 отъ 16. IX. 1937 год.

Всичко, що се отнася до списанието — писма, пари и ржкописи — се изпраща на адресъ: **Дим. Правдолюбовъ**, бул. „Фритъофъ Нансенъ“ № 23, София.

При всѣка кореспонденция до списанието съобщавайте абонаментния си номеръ.